

GEMEENTE **HALDERBERGE**

NOTA OVERHEIDS- EN BURGERPARTICIPATIE

Actualisatie

Januari 2022

Gemeente
Halderberge

Digi-Taalhuis Halderberge

Heeft u moeite met lezen, schrijven of het werken met de computer? Bij het Digi-Taalhuis in de bibliotheek in Oudenbosch kunt u terecht voor het oefenen met spreken, lezen of schrijven en voor computerlessen (gratis). U wordt geholpen tijdens het inloopspreekuur: iedere vrijdag van 14.00 - 16.30 uur in de bibliotheek in Oudenbosch. Of bel/stuur een bericht naar 06 - 180 522 48.

Informatiepunt Digitale Overheid

Steeds meer zaken met de overheid regel je via internet. Zoals belastingen, je rijbewijs verlengen, huurtoeslag regelen en AOW aanvragen. Bij het Informatiepunt Digitale Overheid in de bibliotheek in Oudenbosch helpen ze u met uw digitale contact met de overheid. De hulp is gratis en voor iedereen. Ook als u geen lid bent van de bibliotheek. Een afspraak maken is niet nodig. Bezoek het Informatiepunt Digitale Overheid tijdens de openingstijden van de bibliotheek: maandag, woensdag en vrijdag van 14.00-17.30 uur of zaterdag van 10.00-12.30 uur. Ook hier kunt u zichzelf aanmelden voor computercursussen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Aanleiding	4
Doel	4
Leeswijzer	4
2. Visie op participatie	5
Vormen van participatie	5
Uitgangspunten voor Halderbergse participatie	5
3. Handreiking voor de ambtelijke organisatie	7
Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk	7
Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving	12
Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven	18
4. Handreiking voor de Halderbergse samenleving	22
Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk	22
Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving	26
Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven	29
5. Handreiking voor het bestuur van Halderberge	32
Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk	32
Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving	36
Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven	39
6. Uitvoeringsprogramma	42
Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk	43
Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving	45
Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven	47
Kosten en urenraming 2022	49

1. Inleiding

Aanleiding

Op 23 maart 2017 is het beleidsstuk *“De balans tussen meedenken, meedoen en zelf doen: Burger- en overheidsparticipatie in Halderberge”* vastgesteld door de gemeenteraad. Deze nota had als doel een handreiking te bieden aan de gemeentelijke organisatie om de samenwerking tussen inwoners en gemeente vorm te geven. Veranderingen op het gebied van deze samenwerking gaan snel en daarom kon de nota uit 2017 een actualisatie gebruiken. Dit beeld werd versterkt door de motie Versterken Lokale Democratie die op 12 november 2020 door de Halderbergse gemeenteraad is aangenomen.

Daarnaast is de komst van de Omgevingswet een aanleiding geweest om het beleid uit 2017 te actualiseren. Vanuit de Omgevingswet wordt namelijk gevraagd om belanghebbenden vroegtijdig te betrekken bij de besluitvorming. Maar ook van initiatiefnemers wordt steeds meer verwacht iets aan participatie te doen. De manier waarop je dat doet, is vormvrij. Om die reden is het raadzaam (al dan niet verplicht) om participatiebeleid op te stellen dat voldoet aan de uitgangspunten van deze nieuwe wet. Dit participatiebeleid is zo opgesteld en opgeschreven dat deze nota onder de (nog in te stellen) Omgevingswet werkbaar is en aansluit op de (nog vast te stellen) Participatieverordening.

Doel

Doel van deze nota is om onze Halderbergse visie op participatie te presenteren en handreikingen te bieden hoe we hier als gemeente, inwoners, ondernemers, organisaties en onderwijs die actief zijn in Halderberge samen aan gaan werken de komende jaren.

Leeswijzer

Dit document is bedoeld om handvatten te geven bij participatieprocessen. Van het gemeentebestuur, tot medewerkers van de gemeente, tot inwoners en initiatiefnemers. We hebben gemerkt dat er verschillend wordt gedacht over participatie. Het helpt om te starten vanuit een gezamenlijke visie en uitgangspunten ([hoofdstuk 2](#)).

Vervolgens maken we een doorvertaling naar wat dit betekent voor zowel medewerkers van de gemeente ([hoofdstuk 3](#)), onze Halderbergse samenleving ([hoofdstuk 4](#)), en het bestuur in Halderberge ([hoofdstuk 5](#)). Praktische handreikingen en tips uit deze hoofdstukken gebruiken we bij het vormgeven van, deelnemen aan en uitvoeren van participatietrajecten. In [hoofdstuk 6](#) is het uitvoeringsprogramma uitgewerkt met een kosten- en urenraming.

2. Visie op participatie

Als gemeente willen we steeds vaker en op verschillende momenten met onze inwoners, ondernemers, organisaties en het onderwijs in gesprek. Inwoners weten namelijk erg goed wat er speelt in hun omgeving, maar willen lang niet altijd zelf de politiek in om hun input te geven. We maken graag gebruik van de kennis, ervaring en diversiteit in onze samenleving en willen samen afwegingen maken. Ook staan we open voor inwoners met ideeën. Zij hoeven niet technisch onderlegd te zijn om een initiatief of plan in te dienen bij de gemeente. Samen proberen op een goede manier invulling te geven en elkaar verder te helpen.

Vormen van participatie

Om ervoor te zorgen dat inwoners zich mede verantwoordelijk voelen bij wat er in hun gemeente en/of kern gebeurt, om maatschappelijk draagvlak te creëren voor besluiten van de gemeenteraad, maar vooral ook om betere plannen te maken, *betrekt de gemeente de samenleving zo vroeg als mogelijk bij het opstellen en/of uitvoeren van beleid en projecten.* Dit noemen we *burgerparticipatie*.

Daarnaast nemen inwoners steeds vaker *zelf het initiatief* om hun leefcomfort te verbeteren. Niet omdat ze er zelf beter van worden, maar omdat iedereen daar beter van wordt. Om dit uit te voeren, is vaak betrokkenheid van de gemeente nodig. Dit noemen we *overheidsparticipatie*. Het kan gaan om fysieke projecten, zoals het realiseren van een speeltuintje of autovrije zones, maar kan ook gaan om sociaal-maatschappelijke projecten om kwetsbare inwoners te betrekken of het oprichten van een Whatsappgroep voor de veiligheid.

Uitgangspunten voor Halderbergse participatie

Om overheids- en burgerparticipatie goed te verankeren binnen onze gemeente, hebben we de kernwaarden van onze organisatie (blijven leren, klantvriendelijk en flexibel) vertaald naar uitgangspunten die gelden voor iedereen in Halderberge die iets wil of doet met participatie:

1. We bieden maatwerk voor ieder participatietraject, maken duidelijke afspraken en voeren veranderingen door naar aanleiding van onze ervaringen.
2. We stemmen onze communicatie en aanpak af op diverse doelgroepen, behandelen elkaar gelijkwaardig en bieden (waar mogelijk) diverse mogelijkheden om mee te doen
3. We werken samen aan initiatieven die bijdragen aan het behoud of het versterken van de waarden en opgaven in onze gemeente en zoeken naar slimme verbindingen

Hieronder staan de drie uitgangspunten verder uitgewerkt.

Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk

We stellen ons op als betrouwbare samenwerkingspartner. Dit houdt in dat we doen wat we zeggen en dat we geen informatie achterhouden. We zeggen niet direct op alles 'ja', maar blijven wel naar ruimte en mogelijkheden zoeken. We schetsen duidelijk onze voorwaarden, rollen stellen we vooraf vast en dit evalueren we tussentijds.

Ook zijn we open en transparant naar elkaar over onze wensen, het proces en onmogelijkheden. Dit houdt in dat elkaar vroegtijdig hierin betrekken. We zeggen wat we doen en sturen niemand van het kastje naar de muur. 'Nee' zeggen mag, maar wel goed gemotiveerd. Onze werkwijze is helder en we delen voorbeelden om van te leren.

Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving

We proberen iedereen de kans te geven met ons mee te doen, maar beseffen dat niet iedereen hetzelfde is en hetzelfde wil. We zijn nieuwsgierig en zetten diverse middelen in om zoveel mogelijk verschillende groepen te bereiken. We communiceren in begrijpelijke taal, luisteren naar elkaar en vullen niets in voor de ander.

We sluiten ons zoveel mogelijk aan bij de leefwereld van onze (mede-)inwoners. We verschuilen ons niet achter regels of nemen een starre houding aan, maar gaan er juist op uit. We zijn ontvankelijk en toegankelijk en gaan persoonlijk contact niet uit de weg. We zijn goed vindbaar en gebruiken zo min mogelijk vaktermen.

Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven

We staan open voor nieuwe dingen, ondanks dat dit soms best spannend is. We denken mee en kijken juist naar wat wél mogelijk is en wat bijdraagt aan onze ambities en waarden. Regels zijn in beginsel niet leidend. We luisteren en nemen de tijd om door te vragen. De houding die we aannemen is 'ja, mits' in plaats van 'nee, tenzij'.

We tonen begrip en respect naar elkaar en doen nét een stapje extra om te komen tot mooie resultaten. We gooien niets over de schutting, maar schakelen hulp in als het niet lukt. We hebben oog voor de (impact op) onze omgeving. In de opgaven die we hebben, staan we niet tegenover elkaar maar juist naast elkaar.

In de hierop volgende hoofdstukken geven we aan hoe praktisch invulling gegeven kan worden aan deze uitgangspunten. Dit is per doelgroep gevat in één hoofdstuk:

Ga naar het hoofdstuk voor
medewerkers

Ga naar het hoofdstuk voor
inwoners, ondernemers en
organisaties

Ga naar het hoofdstuk voor
bestuurders

3. Handreiking voor de ambtelijke organisatie

Dit hoofdstuk is bedoeld om jou als medewerker van de gemeente Halderberge handvatten aan te reiken om participatie toe te passen in jouw beleidsveld. De uitgangspunten voor participatie uit deze nota zijn hiervoor de basis. Dit hoofdstuk is niet uitputtend en allesomvattend, maar probeert het werken met participatie wat eenvoudiger te maken en vooral ook leuker! Participatie is maatwerk en met elkaar gaan we op ontdekkingsstocht naar passende manieren om samen te werken met de Halderbergse samenleving en ons bestuur.

Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk

Een goed begin is het halve werk. Vandaar dat je aan het begin van een project of beleidsproces een zorgvuldige afweging moet maken of je participatie kunt toepassen en of je voldoende invulling kunt geven aan de randvoorwaarden. Na afloop van het gelopen participatietraject is het van belang dat je evalueert en kijkt naar eventuele verbeterpunten. Welke stappen je in algemene lijn doorloopt tijdens een participatietraject, vind je hieronder.

Stappenplan werkwijze burgerparticipatie

Stap 1. Eerst bepalen of je participatie kunt/mag toepassen

Er is een aantal gevallen waarin participatie verplicht is, zoals bij het opstellen van een omgevingsvisie, programma of omgevingsplan. Ook voor activiteiten die buitenplans zijn (dus volgens de regels van het omgevingsplan niet mogelijk zijn) en waarvoor het college bevoegd gezag is, kan de raad activiteiten aanwijzen waarvoor participatie verplicht is. De gemeente is verder ook verplicht om inwoners, specifiek cliënten of hun vertegenwoordigers, te betrekken bij de onder andere uitvoering van de Wmo en Participatiewet. In alle gevallen waar participatie niet verplicht is, moedigen wij als gemeente dit wel aan.

Er is een aantal gevallen waarin participatie met inwoners niet mogelijk is, namelijk als / voor:

- Kleine herzieningen in eerder vastgestelde voornemens om beleid te maken/wijzigen;
- Participatie door een wet(telijk voorschrift) is uitgesloten;
- Vaststelling van begroting, tarieven voor gemeentelijke dienstverlening/belastingen;
- Uitvoering zo snel moet dat participatie niet kan worden afgewacht;
- Sprake is van uitvoering van beleid vanuit de regio, de provincie of het Rijk, waarbij de gemeente Halderberge geen of nauwelijks beleidsruimte heeft;
- Het belang van participatie niet opweegt tegen het belang van de verantwoordelijkheid van de gemeente om kwetsbare groepen in de samenleving te beschermen.

Deze opsomming is niet limitatief. Er kan hierover altijd het gesprek worden aangegaan.

Stap 2. Vooraf stellen van randvoorwaarden

De raad is – als het onderwerp binnen hun bevoegdheid ligt – aan zet om vooraf een goed beeld te schetsen van de verwachtingen en (on)mogelijkheden. Doordat de raad duidelijke randvoorwaarden stelt, is de controlerende rol aan het eind gemakkelijker uit te voeren. Ook ambtelijk kijken we naar een aantal randvoorwaarden. Kun je niet helemaal voldoen aan één van de randvoorwaarden en zie jij wel de meerwaarde in participatie? Of hebben inwoners aangegeven graag over jouw onderwerp te willen meedenken? Leg het dilemma voor aan het college en/of de gemeenteraad. Het niet volledig invullen van een van de randvoorwaarden wil niet zeggen dat een participatietraject minder succesvol is. Na een goede overweging, kun je het ontbreken van één van de randvoorwaarden als risico benoemen.

Wat is het effect van het project of het beleidsproces op inwoners en/of hun omgeving?

Heeft het project een groot effect op inwoners en/of de omgeving? Dan is het raadzaam om participatie toe te passen. Dit geldt voor zowel een project met veel als weinig betrokkenen. Is het effect van het project klein? Dan is het inrichten van een participatietraject (vaak) minder noodzakelijk. Het is wel van belang inwoners (individueel of collectief) te informeren.

Biedt het project of proces voldoende ruimte voor participatie en is het concreet genoeg?

Binnen een project moet ruimte zijn voor opties en alternatieven. Meedenkende inwoners moeten keuzes kunnen maken en moeten kunnen aangeven wat zij belangrijk vinden of waar zij zaken anders zien dan de gemeente. Als er geen ruimte is, is participatie meestal ongeschikt. Beperkende factoren zijn: wet- en regelgeving, eerder vastgesteld beleid, financiële beperkingen of gebrek aan commitment van college en/of raad. Ook is het belangrijk dat het onderwerp concreet genoeg is en dat mensen zich er iets bij voor kunnen stellen.

Is er voldoende tijd om de participatie uit te voeren?

Participatie neemt tijd in beslag. Is die tijd ook beschikbaar of heeft besluitvorming zoveel haast dat het niet mogelijk is om participatie in te zetten? Kies er dan voor om inwoners te informeren. Bedenk wel dat een goed participatietraject tijd kan opleveren in een later stadium, omdat je op minder weerstand stuit en goed alle belangen in beeld hebt.

Is er capaciteit en budget?

Het organiseren en begeleiden van participatie is arbeidsintensief. Vaak is er enthousiasme voor een initiatief, maar is het lastig als er budget mee gemoeid is. Let wel: budget is slechts een middel en meedenkkracht of verbindingen leggen is soms net zoveel waard als budget. Het is daarvoor wel belangrijk dat er voldoende ambtelijke capaciteit beschikbaar is.

Stap 3. Invulling geven aan de inrichting van de participatie

Het college is opdrachtgever voor participatie en gedurende het proces blijft het college verantwoordelijk voor gemaakte afspraken en de hieruit voortvloeiende resultaten. Om goed invulling te geven aan het proces, moeten de verschillende zaken voorafgaand aan de uitvoering helder zijn. Deze zaken zijn voorgeschreven vanuit de *Participatieverordening*:

- Doel: waarom passen we participatie toe?
- Beïnvloedingsruimte: welke doelgroep(en) zit(ten) wanneer aan tafel met welke rol?
- Kaders: welke randvoorwaarden zijn er en hoe communiceren we deze?
- Communicatie: hoe bereiken we onze doelgroep(en)?
- Participatievorm: hoe en wanneer leveren onze doelgroep(en) hun inbreng?
- Democratie: hoe borgen we democratische waarden (zoals gelijkheid, transparantie)?
- Financiën: hoeveel geld besteden we aan participatie?

Voor meer inzicht in doelgroepen, rollen, communicatie en middelen, zie [uitgangspunt 2](#)

Deze zaken verwerken we in het collegevoorstel of in een kort participatieplan. Vanuit de *Participatieverordening* wordt verwacht dat bovenstaande punten voor iedereen helder zijn aan het begin van het proces. Je kunt ervoor kiezen om deze belangrijkste zaken aan het begin van je presentatie kort te benoemen of je kunt een bijlage rondsturen naar alle deelnemers van het participatietraject met deze punten hierin beschreven.

De ervaring leert dat met name vaak onduidelijkheid bestaat over de invloed die deelnemers hebben in het proces. De verwachtingen hierover zijn vaak verschillend. Hier mag je extra aandacht aan besteden. Om een goed beeld te schetsen welke mate van invloed er is (op basis van de Halderbergse participatietrap) en wat dit betekent voor de deelnemers, de ambtelijke organisatie en het bestuur, is een overzicht gemaakt. Het is de kunst om hier een goede balans in te vinden in wat de wens is en wat er (praktisch) mogelijk en haalbaar is.

Invloed van				
	de samenleving	de medewerker	het college	de raad
Trede: Informeren	... wordt op de hoogte gebracht van ontwikkelingen, beleid of werkzaamheden. Reactie is niet mogelijk.	... geeft inzicht en informatie over ontwikkelingen. Er is geen ruimte voor input of aanpassingen.	... voert zelfstandig beleid uit. De keuze om geen intensieve participatie toe te passen is gebaseerd op ambtelijk advies.	... ziet toe op de uitvoering van het college en kan ervaringen/informatie ophalen bij inwoners of hun achterban.

Invloed van				
	de samenleving	de medewerker	het college	de raad
Trede: Raadplegen	... wordt uitgenodigd om te reageren op een voorstel vanuit de gemeente voor een bepaald thema.	... luistert met open houding naar de verschillende input en neemt deze zo goed als mogelijk mee in het vervolg.	... geeft opdracht om betrokkenen te raadplegen en legt verantwoording af wat met de input is gedaan.	... stelt vooraf kaders vast en ziet erop toe dat het proces goed verloopt. Nadruk ligt op het bewaken van het proces.
Trede: Advies vragen	... geeft advies op een onderwerp waar de gemeente om vraagt. Zij beoordeelt dit als een volwaardig advies.	... hecht veel waarde aan het gegeven advies en zoekt naar opties om het advies te verenigen met zijn/haar visie.	... stelt een agenda op, maar geeft daarbinnen veel ruimte voor inbreng en discussie. Bij afwijking goed motiveren waarom.	... mag in discussie gaan met de adviesgevers. De raad kan afwijken van de gekozen route, mits een duidelijke motivatie daarvoor is.
Trede: Cocreatie	... wordt actief betrokken en neemt zitting in een werkgroep om een gezamenlijk besluit voor te bereiden.	... begeleidt het proces, bewaakt de kaders / randvoorwaarden en is helder over de (on)mogelijkheden.	... ziet inwoners als partner en laat het resultaat zwaar wegen. Daarnaast zijn zij ook scherp op hun collegeprogramma.	... geeft kaders mee en controleert deze. Zij nodigt inwoners uit voor deelname en weegt hun inbreng zwaar mee.

Stap 4. Betrekken van de samenleving

In deze stap gaat het om het participatietraject zelf. In het participatieplan of collegevoorstel heb je aangegeven hoe je een en ander wil gaan aanpakken. Nu is het een kwestie van uitvoeren. Zorg dat je bij de uitvoering genoeg ondersteuning hebt bij het begeleiden van deze participatie. Denk hierbij aan collega's die aanwezig zijn op een bewonersavond voor de begeleiding van een groepje of het betrekken van collega's bij de uitkomst van enquêteresultaten als deze ook interessant zijn voor andere vakgebieden.

Omdat het college een representatieve rol vervult en zij het 'gezicht van de gemeente' is, kun je ervoor kiezen om de portefeuillehouder een rol te geven in het participatieproces. Meestal is een korte introductie en afsluiting voldoende. Aanwezigheid van de portefeuillehouder bij een participatiemoment kan ervoor zorgen dat er meer gevoel komt bij het onderwerp en hetgeen bij de samenleving leeft op het gebied van dit onderwerp.

Door de volksvertegenwoordigende rol van de raad mogen raadsleden ook deelnemen aan participatietrajecten. Ben je ervan bewust dat de aanwezigheid van raadsleden soms een andere dynamiek kan geven in een groep. Zo kan het zijn dat inwoners zich juist meer of minder geroepen voelen vrijuit hun mening te geven. Mocht je er bewust voor kiezen om raadsleden uit te nodigen, dan kun je hen wellicht vooraf wat spelregels geven over hun rol.

Stap 5. Verslag maken van het proces en besluiten over de inhoud

De raad neemt uiteindelijk een besluit, nadat gecontroleerd is of aan de geschetste aanpak is voldaan, of alle belangen goed in beeld zijn gebracht en of aan de gestelde randvoorwaarden is gedaan. Om dit als raad goed te beoordelen, is een verslag nodig. Dit verslag wordt ook verplicht gesteld vanuit de *Participatieverordering*. In dit verslag zijn ten minste de volgende zaken opgenomen:

- Een overzicht van de gevolgde participatieprocedure;
- Een weergave van de reacties die tijdens de participatie naar voren zijn gebracht;
- Een reactie met een motivatie waarom zienswijzen wel/niet/deels zijn overgenomen.

Dit verslag stuur je ook richting alle deelnemers met de vraag of zij zich kunnen vinden in het verslag. Men hoeft het niet eens te zijn met de inhoud van de project, maar het is wel belangrijk dat het proces en de gesprekken op een goede manier zijn weergegeven. Het is hiervoor van belang dat je zo min mogelijk technische taal of moeilijke, gedetailleerde informatie gebruikt.

In principe gaan we er vanuit dat het voor iedereen helder is dat de gemeente het algemene belang afweegt tegenover het individuele belang en hier vervolgens een besluit over neemt. Dit kun je in een verslag nog eens benadrukken. Ook voor het besluit geldt dat de overwegingen helder en transparant moeten zijn. Hiervoor is het nodig dat het verslag, maar ook de college- en raadsvoorstellen zo eenvoudig mogelijk zijn geformuleerd.

Stap 6. Regelmatig evalueren en met trots voorbeelden delen

Het is goed om samen (met dezelfde betrokkenen als waarmee het proces is doorlopen) te evalueren en te leren. Dat kan al tijdens de participatie, maar zeker ook aan het einde van een traject. Welke lessen kunnen we trekken uit het gelopen traject en wat gaan we hiermee doen? Wat ging goed en wat kan in de toekomst beter? Deze evaluatie kan zowel intern als met externen plaatsvinden. Het is daarbij van belang om dezelfde mensen te betrekken die hebben meegedaan en vooral te focussen op het doorlopen proces. Door dit met elkaar te evalueren en te delen, zorgen we ervoor dat we in de toekomst nog beter vorm geven aan onze participatie. Ook is het waardevol om voorbeelden met elkaar te delen en van elkaar te leren.

Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving

We willen graag dat iedereen mee kan en mag doen. Maar hoe betrek je inwoners het beste? En hoe zorg je ervoor dat iedereen mee kan doen? 'De' inwoner bestaat namelijk niet en een standaard aanpak bestaat niet; al onze inwoners hebben namelijk verschillende opvattingen en voorkeuren. In deze paragraaf gaan we in op hoe je bepaalt wie je moet betrekken, hoe je deze groep(en) benadert en welke instrumenten je kunt toepassen voor jouw participatie.

Omgevingsanalyse: krachtenveldanalyse en betrokkenheidsprofielen

Om inwoners, bedrijven en organisaties op een gestructureerde manier bij projecten te betrekken is het maken van een omgevingsanalyse. Deze analyse bestaat uit twee delen:

- I. Het in kaart brengen van de verschillende belanghebbenden en belangen. Hiermee breng je de omgeving / het krachtenveld in kaart
- II. Het inzoomen op de te verwachten participatie- en communicatievoorkeur en eventuele binding met het onderwerp op basis van de betrokkenheidsprofielen

Krachtenveldanalyse

Wie zijn er betrokken, welke belangen spelen er en wat is de rol van de diverse actoren? Gaan ze een daadwerkelijke bijdrage leveren of moeten we ze vooral goed informeren? Om dit te onderzoeken doorloop je de volgende stappen:

1. **Maak een lijst van de belangrijkste stakeholders (zowel intern als extern)**
Beperk je tot ongeveer tien van de belangrijkste personen en/of organisaties.
Uiteraard ben je zelf ook een van deze spelers.
2. **Bepaal voor elke stakeholder zijn/haar functie en houding tegenover het project**
Wat vinden ze van de manier waarop het project of de ontwikkeling nu verloopt?
Hulpvraag: zal deze persoon een extra inspanning doen als het project in zwaar weer komt, of zal hij juist stilletjes hopen dat het versneld wordt stilgelegd?
3. **Bepaal de betrokkenheid van de stakeholders**
Betrokkenheid bepaal je door de energie en tijd die iemand in het project stopt. Als het hem/haar fulltime bezighoudt is de betrokkenheid hoog. Als het één van de vele onderwerpen is op iemands agenda is de betrokkenheid laag. Ook als iemand veel tijd steekt in het tegenwerken van de ontwikkeling is de betrokkenheid hoog.
Hulpvraag: Als je de persoon 's nachts wakker maakt, is dit project dan het eerste dat er spontaan bij hem/haar opkomt of volgt eerst een reeks andere onderwerpen?

4. Bepaal de invloed/macht die alle stakeholders hebben

Invloed en macht is iets anders dan betrokkenheid. Iemand kan slechts één uur in de maand besteden aan het project, maar wel de bevoegdheid bezitten om de stekker eruit te trekken. Als je dit voor alle spelers bepaald hebt, neem je wat afstand en bekijk je het resultaat. Wat valt op? Welke spelers vormen een risico voor het project?

Na het maken van bovenstaande schematische weergave is het trekken van conclusies hieruit het belangrijkste. Bepaal op basis van je analyse welke stakeholders voor jou het meest van belang zijn om te betrekken en/of te informeren. Voor meer informatie over krachtenveldanalyses of Factor C, neem eens contact op met [Marjolein Bömer](#).

Betrokkenheidsprofielen

Vanuit onderzoeksbureau Citisens is op basis van big data onderscheid gemaakt in acht groepen inwoners die van elkaar verschillen in vertrouwen in de overheid en algemene betrokkenheid. Voor iedere groep is een betrokkenheidsprofiel opgesteld. Hiervoor heeft Citisens sociaal-demografische kenmerken zoals leeftijd, opleidingsniveau en welstand uit gerenommeerde bronnen gecombineerd met eigen onderzoeksdata over betrokkenheid van inwoners bij de eigen leefomgeving, hun vertrouwen in instituties, participatiegedrag en communicatievoorkeuren.

Deze betrokkenheidsprofielen geven houvast om vooraf keuzes te maken qua inzet van middelen en om tijdens het traject te toetsen of er een voldoende diverse groep inwoners bereikt en betrokken is. Het geeft inzicht in wat inwoners een fijne manier vinden om betrokken te worden. Als wij rekening houden met deze profielen, kunnen we doelgerichter communiceren en onze inwoners nog beter betrekken bij participatie.

Gekeken naar de samenstelling van onze gemeente, valt op dat hier een aanzienlijk grote groep Zelfbewuste Aanpakkers aanwezig is. Daarnaast zijn ook de groepen Gevestigde Beïnvloeders en Honkvaste Buurtbewoners oververtegenwoordigd.

- **Zelfbewuste Aanpakkers:** Kenmerkend aan de betrokkenheidsstijl van deze groep is dat zij in verhouding met andere groepen het meest betrokken zijn op lokaal niveau. Ze voelen zich actief betrokken als een onderwerp hen raakt en identificeren zich met hun woonplaats. Mensen met dit profiel zijn vaak druk in het verenigingsleven en organiseren veel zelf, vooral ook buiten de overheid om. Hun vertrouwen in de overheid is namelijk iets lager dan gemiddeld. Deze groep is het best aan te spreken door niet in overheidsjargon te spreken.
- **Gevestigde Beïnvloeders:** Gevestigde Beïnvloeders hechten er waarde aan om door de gemeente te worden uitgenodigd om te participeren in een initiatief of project. Een huis-aan-huis verspreide nieuwsbrief vanuit de gemeente wordt ook positief ontvangen. Een uitnodiging of enquête op papier is het meest geschikt om deze groep te bereiken. Deze groep is vaak aanwezig op (fysieke) bewonersavonden.
- **Honkvaste Buurtbewoners:** De betrokkenheid van deze groep is lager dan dat van andere groepen. Honkvaste Buurtbewoners hebben minder vertrouwen in de gemeente en instituties, maar ook in hun eigen mogelijkheden en invloed. Deze groep is echter wel bovengemiddeld betrokken bij goede doelen en vrijwilligerswerk. Vaak woont de Honkvaste Buurtbewoner al lange tijd op dezelfde plek en is hij/zij vooral betrokken bij de eigen buurt. Het bereiken van deze groep gaat het best via hun eigen netwerk (familie, vrienden of buurt). Ze steken graag hun handen uit de mouwen, en doen dat het liefst in concrete projecten.

Middelen

Binnen een participatietraject kunnen verschillende participatiemiddelen worden ingezet. De inzet hangt onder meer af van de beleidsfase, het doel van de participatie, het gekozen participatieniveau, voorkeuren van de betrokkenen en beschikbare tijd, budget en capaciteit.

Er is dan ook geen standaard aanpak te benoemen, maar er zijn wel aspecten waar je in het algemeen aan kan denken bij het inzetten van een participatiemiddel:

- **Denk na over specifieke doelgroepen**

Stel altijd de vraag: moeten we iets extra's doen voor specifieke doelgroepen, zoals ouderen, mensen met een andere culturele achtergrond of jongeren? Wanneer het om bijvoorbeeld de uitvoering van de Wmo of de Participatiewet gaat, zijn we als gemeente verplicht om inwoners, specifiek cliënten of hun vertegenwoordigers te betrekken. Hiervoor benutten we de [Adviesraad Sociaal Domein](#).

Adviesraad Sociaal Domein

Sinds 2021 kent de gemeente Halderberge een [Adviesraad Sociaal Domein](#). Deze groep inwoners denkt mee en levert inbreng bij onderwerpen die spelen in het sociaal domein. De vier hoofdthema's waar zij zich op richten, zijn: lichamelijk en geestelijk gezond, sociaal netwerk en meedoen, financieel gezond en opvoeden en opgroeien. Deze adviesraad geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeente en werkt met verschillende werkgroepen en vertegenwoordigers uit de samenleving.

- **Zorg dat alle informatie op één centrale plek te vinden is**

Voor de waardering van een participatietraject is heldere informatie onmisbaar. Zorg dat er een centrale plek is ingericht (op de gemeentelijke website) waar informatie over het traject te vinden is, hoe de besluitvorming er uit ziet, op welke momenten men daar invloed op kan uitoefenen en wat we met de uitkomsten doen.

- **Zet een mix van verschillende middelen in**

Zet waar mogelijk in op een mix van zowel online als offline middelen. Dit geeft betrokkenen de keuze hoe zij willen participeren, wat meestal een positief effect heeft op het aantal mensen dat meedoet en de diversiteit aan opgehaalde opvattingen.

- **Trek erop uit naar de verschillende kernen**

Uit de betrokkenheidsprofielen blijkt dat veel van onze inwoners zich vooral betrokken voelen bij hun eigen kern of wijk en minder bij de overkoepelende gemeente. Om deze inwoners te bereiken, kun je ervoor kiezen om bijeenkomsten te organiseren op locatie (met bijvoorbeeld onze [Keet](#) in de wijk) of de samenwerking te zoeken met georganiseerde wijkverenigingen of verenigingen. Denk hierbij ook aan onze Samenstichtingen.

Samenstichtingen

In Halderberge hebben we een aantal *Samenstichtingen* (in oprichting). Een Samenstichting bestaat uit een aantal leden die als gezamenlijk doel hebben om de leefbaarheid van hun kern of wijk te verbeteren. Met een Samenstichting kunnen inwoners in gesprek als ze graag een podium willen voor hun idee of als ze vragen hebben over bepaalde situaties in hun kern. Samenstichtingen streven naar representativiteit, maar zij kunnen geen rechten/inspraak van inwoners overnemen of in rechten van inwoners treden. De Samenstichtingen staan in nauw contact met de gemeente en zitten vaak ook aan tafel met de ambtelijke organisatie. Bij deze Samenstichtingen zit veel kennis over hun kern of wijk waar u op een goede manier gebruik van kan maken. Zij dienen als klankbord of zorgen voor meer beeldvorming tijdens een proces, zonder daarbij een politieke kleur te laten zien.

Hieronder staat een aantal voorbeelden toegelicht. Het is nadrukkelijk geen uitputtende lijst en er zijn tal van vormen mogelijk. [Team Communicatie](#) kan adviseren bij de keuze voor en inzet van de instrumenten.

Digipanel

Ons (digitaal) burgerpanel is een ideale manier om vooraf over een onderwerp de mening te peilen van onze inwoners, maar zetten we ook in om zaken te evalueren. Het digipanel van de gemeente Halderberge bestaat uit een groep van ca. 600 inwoners uit verschillende kernen van Halderberge. Deze inwoners hebben er zelf voor gekozen zitting te nemen in dit panel en krijgen van ons een aantal keer per jaar vragen over onderwerpen die binnen de gemeente spelen. Dat varieert van bijvoorbeeld onderhoud van groen of plannen voor woningbouw tot bezuinigingen en zorg.

Een collega die jou alles kan vertellen over het digipanel is [Marjolein Bömer](#).

Halderbergse Bode en gemeentelijke nieuwsbrief

De Halderbergse Bode en de gemeentelijke nieuwsbrief is onder inwoners het meest gewaardeerde middel in de gemeente om op de hoogte te blijven van nieuws en ontwikkelingen. Dit middel zet je in met als doel mensen te informeren en/of uit te nodigen. Ook genomen besluiten publiceren we via deze kanalen.

Wil je iets in de Halderbergse Bode of in de nieuwsbrief zetten? Contact [Stephanie Ansems](#).

Sociale media

Sociale media zijn participatie-instrumenten en effectieve middelen om op het netvlies te komen van een brede groep inwoners. Als gemeente Halderberge gebruiken we sociale media nog niet actief als participatie-instrument, meer als middel om te zenden. Juist mensen die minder geneigd zijn om van zich te laten horen bij participatietrajecten kun je

goed bereiken door aan te sluiten bij de kanalen die zij zelf veelvuldig gebruiken. Het biedt mogelijkheden om berichten op specifieke doelgroepen of gebieden te richten. Bedenk of je een onderwerp extra zichtbaarheid wil meegeven door sociale media in te zetten.

Iemand die jou alles kan vertellen over onze sociale mediakanalen is [Stephanie Ansems](#).

Enquête

Een enquête is een vragenlijst die ongeveer 5-10 minuten duurt om in te vullen. De enquête kan via diverse kanalen worden uitgezet (bijvoorbeeld via een uitnodiging op de deurmat, tot enquêteurs op straat, een aankondiging in de Halderbergse Bode, het Digipanel of sociale media). Het kenmerk van een enquête is dat de uitkomsten representatief zijn (evt. gewogen), dus dat er veel mensen aan meedoen.

Bijeenkomsten

Bijeenkomsten komen in vele soorten en maten. Van een informatieve inwonersavond tot een klankbordgroep voor een grote groep inwoners, waarin we meerdere onderwerpen en oplossingen bespreken. Bijeenkomsten kunnen bovendien zowel fysiek (bijvoorbeeld in een dorps huis, bij de voetbalvereniging of in het gemeentehuis) plaatsvinden als online. Voor online bijeenkomsten gebruikt de gemeente MS Teams soms in combinatie met een brainstormtool (bijvoorbeeld Miro of Mural).

Participatiemiddelen	
Mate van invloed/doel	Geschikte middelen
Informereren Geen formele inbreng, wel reageren.	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwsbericht of -brief (online of fysiek) Informatiebijeenkomst (online of fysiek) Brief
Raadplegen Belanghebbenden delen hun mening, ervaring en ideeën.	<ul style="list-style-type: none"> Digipanel Enquête (online of fysiek) Bijeenkomst (online of fysiek)
Advies vragen De initiatiefnemer bepaalt de agenda, betrokkenen kunnen suggesties, bezwaren of oplossingen aandragen.	<ul style="list-style-type: none"> Dialogo (online of fysiek) Klankbordgroep (online of fysiek) Keukentafelgesprek (individueel)
Cocreatie Gezamenlijke planvorming, gezamenlijke keuzes en het gezamenlijk uitvoeren van publieke diensten.	<ul style="list-style-type: none"> Project-of werkgroep (met inwoners en gemeentemedewerkers/on- of fysiek)

Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven

Initiatieven komen voor in allerlei vormen en maten en komen op verschillende manieren bij de gemeente binnen. Dit maakt het soms lastig om een initiatief te herkennen. Het begrip burgerinitiatief zorgt soms al voor verwarring. Formeel gezien is een burgerinitiatief het recht van een inwoner om een onderwerp op de agenda van de raad te zetten. Maar een burgerinitiatief kan ook veel simpeler zijn, zoals het initiatief van een groep inwoners die de handen ineen slaan om samen het groen in hun wijk te onderhouden of om bijvoorbeeld een groep asielzoekers te helpen. En dan zijn er nog maatschappelijke initiatieven; initiatieven die niet alleen inwoners, maar ook andere partijen uit de samenleving starten. Zie daar nog maar eens wijs uit te komen!

Initiatief

Een verzoek van iemand om iets te doen/te starten/te bouwen/te gebruiken in de fysieke leefomgeving.

In de meeste gevallen ontstaat een initiatief uit een droom, wens of gesprek. We kunnen helaas niet met iedere vraag, droom of wens aan de slag. Daarom streven wij ernaar om initiatiefnemers te stimuleren en te ondersteunen om een initiatiefwaardig idee bij ons in te dienen. Dit houdt in dat het initiatief voldoet aan de [indieningsvereiste](#). Wanneer het initiatief hieraan voldoet, kunnen we dit in behandeling nemen.

Mate van interactie met de gemeente

Welke rol, invloed en mate van interactie verschillende partijen aan tafel hebben, brengen we in beeld met de participatietrap. Dit instrument maakt dit aan de ene kant inzichtelijk voor overheden die aan de slag willen met burgerparticipatie, maar geeft aan de andere kant ook inzicht in de mate van interactie die inwoners met een initiatief aangaan met de gemeente. De gemeente is in eerste instantie faciliterend aan de vraag vanuit de initiatiefnemer en kijkt hoe we dit mogelijk kunnen maken.

Een initiatiefnemer kan de volgende mate van interactie aangaan met de gemeente:

- **Informatie inwinnen**

Inwoners (of inwonersvertegenwoordigers) informeren de gemeente over een bepaald onderwerp. Het initiatief en de uitvoering ligt volledig bij hen. De gemeente geeft ondersteunend hieraan informatie over bijvoorbeeld wettelijke belemmeringen. Het gaat hier meestal om projecten die niet direct ingespeeld zijn op het algemeen belang. Voorbeeld is een melding maken van een bepaalde (vergunningvrije) activiteit.

- **Aankaarten**

Inwoners (of inwonersvertegenwoordigingen) kaarten een bepaald onderwerp aan bij de gemeente. Zij vragen de gemeente aandacht te hebben voor het onderwerp. De gemeente kan aangeven waar zij verbanden ziet met andere projecten. Aankaarten kan via het [inspreken in een commissievergadering](#), het indienen van een [burgerinitiatief](#) of via een gesprek met een van de [ambassadeurs](#). Afhankelijk van het onderwerp, ligt de uitvoering bij de samenleving of bij de gemeente.

- **Voorstel voorleggen**

Inwoners (of inwonersvertegenwoordigingen) leggen aan de gemeente een voorstel voor. De gemeente geeft aan wat handige tips zijn voor het voorstel of waar dwarsverbanden liggen naar andere projecten. Ook krijgt de gemeente initiatieven binnen via het 'loket' [ruimtelijke en maatschappelijke initiatieven](#) om te beoordelen of het past binnen het omgevingsplan en zo niet, of de gemeente het initiatief wenselijk/kansrijk vindt.

De initiatiefnemer wil ...

Deze mate van interactie komt op verschillende manieren tot uiting. Dit is afhankelijk wat hij/zij precies wil. Hieronder staan de meest voorkomende manieren opgesomd die inwoners gebruiken om met de gemeente in contact te komen over hun idee of initiatief.

... melden van een bepaalde (vergunningsvrije) activiteit

Wanneer een initiatiefnemer een bepaalde activiteit wil uitvoeren waarvoor verder geen actie van de gemeente vereist is, is het wel wenselijk om hier als gemeente van op de hoogte te zijn. De initiatiefnemer maakt een melding aan, waarin hij/zij de activiteit aangeeft en zo de gemeente informeert. Je verwijst een initiatiefnemer naar deze mogelijkheid, wanneer je een mail of telefoontje krijgt met deze melding. Vraag die je aan de initiatiefnemer kan stellen, is of zijn/haar omgeving ook op de hoogte is van deze activiteit en de tip meegeven dat dit raadzaam is om te doen.

... een reactie geven op beleid, proces, werkzaamheden of zaken die spelen

De initiatiefnemer geeft schriftelijk of mondeling een reactie op beleid, proces, werkzaamheden of andere zaken die in de gemeente spelen. Als dit gaat over relatief eenvoudige zaken, kan een beleidsmedewerker of wethouder met deze persoon in gesprek gaan om te horen wat er speelt en hoe eventueel invulling gegeven kan worden aan deze reactie. Gaat het om een onderwerp dat politiek op de agenda staat, dan verwijst je de initiatiefnemer naar de mogelijkheid om [in te spreken tijdens een commissievergadering](#). Dit houdt in dat deze persoon het woord mag voeren over een onderwerp (geagendeerd of niet-

geagendeerd) dat de commissie aangaat. Deze inspraakreactie kan door de raadsleden worden gebruikt bij de advisering van de commissie en later bij het besluit van de raad.

Wil je meer weten over de mogelijkheid om in te spreken? Dan kun je terecht bij onze [griffie](#).

... een onderwerp op de agenda van de raad krijgen

Een initiatiefnemer wil graag een onderwerp op de agenda van de raad zetten of de raad hierover laten meepraten. Dan verwijst je een initiatiefnemer door naar het opstellen van een [burgerinitiatief](#). Het burgerinitiatief maakt het voor een initiatiefnemer namelijk mogelijk om onderwerpen op de agenda van de gemeenteraad te zetten. De initiatiefnemer dient aan een aantal voorwaarden te voldoen en het voorstel moet voorzien zijn van minimaal 50 handtekeningen die dit voorstel ondersteunen. Wanneer het voorstel van de initiatiefnemer voldoet aan vooraf opgestelde criteria, neemt de gemeenteraad het voorstel in behandeling en besluit hierover. Wanneer een initiatiefnemer graag ondersteuning wil bij het opstellen van dit burgerinitiatief, kun jijzelf hier een rol in te spelen (op inhoud), maar je kunt ook een van de ambassadeurs vragen om te helpen.

Meer weten over het indienen van een burgerinitiatief? Neem contact op met onze [griffie](#).

... graag ondersteuning krijgen bij zijn/haar initiatief

Niet iedere initiatiefnemer wil een initiatief richting de raad brengen. Soms willen initiatiefnemers gewoon zelf aan de slag met een klein project, maar weten ze niet hoe ze hieraan moeten beginnen of hoe ze dit het beste kunnen oppakken. De vraag vanuit de initiatiefnemer kan dan gaan om een bijdrage in de vorm van kennis, financiële middelen, het beschikbaar stellen van faciliteiten (ruimte, materiaal, etc) of inzet/hulp van de gemeente. Ook het leggen van contacten of het in contact brengen van initiatiefnemers met bepaalde organisaties kan een vraag zijn.

Voor al dit soort vraagstukken schakel je de [ambassadeurs](#) in, die het initiatief verder helpen en de juiste personen aanhaken. Dit betekent niet dat de ambassadeur alles gaat overnemen, maar met name kijkt wat er op dat moment nodig is en hierbij de juiste personen/faciliteiten regelt voor de initiatiefnemer, zodat hij/zij verder kan.

Ambassadeurs inschakelen? [Mark van Banning](#) en [Maartje Verhulst](#) vertellen je graag meer!

... wil graag toetsen of een initiatief doorgang kan vinden binnen de gemeente

Als gemeente nodigen we iedereen uit om met goede plannen te komen om de leefomgeving mooier en beter te maken. In onze gemeentelijke omgevingsvisie laten we zien wat we belangrijk vinden in de omgeving waarin we wonen, werken en recreëren. Om een eerste

indruk te krijgen hoe wij tegenover een initiatief staan, laat je de initiatiefnemer weten dat hij/zij in de [omgevingsvisie](#) kan toetsen of het initiatief past binnen de waarden in een bepaald gebied én of het bijdraagt aan de opgaven die in dat gebied spelen.

Wanneer een initiatiefnemer een aanvraag doet voor een principeverzoek, verwijst je deze persoon naar het 'loket' [ruimtelijk en/of maatschappelijke initiatieven](#) op onze gemeentelijke website. Op deze manier geven we inwoners de mogelijkheid hun initiatief formeel met ons te delen en hierover in gesprek te gaan. De initiatiefnemer moet hiervoor een aantal zaken aanleveren. Hoe de omgeving is betrokken bij het voorproces van dit initiatief ([omgevingsdialoog](#)), kan bijvoorbeeld een indieningsvereiste zijn.

Allereerst checkt het Loket R&MI of het initiatief geheel voldoet aan de indieningsvereiste en of het initiatief wel of niet direct past binnen het omgevingsplan. Alle initiatieven die voldoen aan de indieningsvereiste, maar niet direct zijn toegestaan of waar bestuurlijke en/of maatschappelijke gevoeligheden te verwachten zijn, worden aan de intake tafel voorgelegd. Aan de intake tafel buigt een interdisciplinaire groep ambtenaren zich over het initiatief om te bepalen of het initiatief wenselijk/kansrijk is. Dat wil zeggen: past het initiatief bij de (omgevings)visie en strategische doelen van de gemeente en de ketenpartners; is het kansrijk om verder te onderzoeken?

Als we een initiatief als wenselijk/kansrijk vinden, brengen we de vervolprocedure en eventuele mitsen/bespreekpunten in beeld. Een wenselijk initiatief moet namelijk ook haalbaar en realiseerbaar zijn. Aan de initiatiefnemer vragen we om het initiatief voor te leggen/te bespreken met de omgeving. Indien het initiatief wenselijk wordt gezien, maar er nog veel mitsen/bespreekpunten zijn (complex is), stellen we een omgevingstafel voor. Met de betrokken adviseurs en (keten)partners en de initiatiefnemer gaan we na of de mitsen zijn op te lossen en/of het initiatief moet worden aangepast. Ook kunnen eventuele (extra) kansen worden voorgesteld.

Klop eens aan bij [Cathy Maat](#) voor meer context over de intake- en omgevingstafel.

4. Handreiking voor de Halderbergse samenleving

Of u nu als inwoner betrokken bent bij een project over verkeersmaatregelen in uw straat, als ondernemer meedenkt over nieuw economisch beleid of als groepje buurtbewoners een goed idee hebt voor het verbeteren van de leefbaarheid in uw wijk; uitgangspunten gelden voor iedereen! In dit hoofdstuk geven we uitleg en tips hoe u invulling kunt geven aan de uitgangspunten die in deze nota zijn opgenomen.

Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk

Als inwoner, ondernemer, organisatie of onderwijsinstelling in Halderberge kunnen we u benaderen om mee te denken in beleid of de uitvoering ervan. Voordat we u benaderen, is er vaak al een proces aan vooraf gegaan. Hieronder leggen we de verschillende stappen uit hoe een idee voor participatie tot stand komt, hoe de uitvoering verloopt en hoe we zo'n traject afronden.

Stappenplan werkwijze burgerparticipatie

Stap 1. Eerst bepalen of we als gemeente participatie kunnen/mogen toepassen

Bij veel onderwerpen die op de agenda van het college of de raad komen, maken we een keuze of het onderwerp zich leent voor participatie. Er is een aantal activiteiten, zoals het opstellen van een omgevingsvisie, programma of omgevingsplan, waarbij participatie wettelijk verplicht is. Ook voor activiteiten die buitenplans zijn (dus volgens de regels van het omgevingsplan eigenlijk niet mogelijk zijn) kan de raad gevallen aanwijzen waarvoor participatie verplicht. De gemeente is verder ook verplicht om inwoners, specifiek cliënten of hun vertegenwoordigers, te betrekken bij de onder andere uitvoering van de Wmo en Participatiewet. In alle gevallen waar participatie niet verplicht is, moedigen wij dit wel aan.

Er is een aantal gevallen waarin participatie met inwoners niet mogelijk is, namelijk als / voor:

- Kleine herzieningen in eerder vastgestelde voornemens om beleid te maken/wijzigen;
- Participatie door een wet(telijk voorschrift) is uitgesloten;
- Vaststelling van begroting, tarieven voor gemeentelijke dienstverlening/belastingen;
- Uitvoering zo snel moet dat participatie niet kan worden afgewacht;
- Sprake is van uitvoering van beleid vanuit de regio, de provincie of het Rijk, waarbij de gemeente Halderberge geen of nauwelijks beleidsruimte heeft;
- Het belang van participatie niet opweegt tegen het belang van de verantwoordelijkheid van de gemeente om kwetsbare groepen in de samenleving te beschermen.

Stap 2. Vooraf stellen van randvoorwaarden (door de gemeente)

Voordat de gemeente u uitnodigt om mee te denken, is er vaak al druk nagedacht over de verwachtingen en de (on)mogelijkheden. Deze stellen de raad en/of het college vast. We noemen dit ook wel kaders of randvoorwaarden. Bij sommige onderwerpen zijn er bijvoorbeeld zaken waarvan we bij voorbaat al kunnen aangeven dat die niet ter discussie staan of niet gerealiseerd kunnen worden. Ook kan het zijn dat er maar beperkt de tijd is om een traject te doorlopen of dat geld een belemmerende rol speelt. We zoeken naar ruimte, zodat we uw geluid ook echt kunnen meenemen. Het is vervolgens aan het bestuur van Halderberge (de raad en het college) om hier iets mee te doen.

Stap 3. Invulling geven aan de inrichting van de participatie

De gemeente probeert aan de voorkant zo duidelijk mogen te zijn wat uw invloed is op welke punten en wanneer, hoe het proces eruit ziet en wat we doen met uw resultaten. Voor u daadwerkelijk reageert, is het belangrijk om de onderstaande punten helder te hebben. Een uitwerking hiervan lichten we toe in een presentatie of participatieplan.

- Doel: waarom past de gemeente participatie op dit onderwerp toe?
- Beïnvloedingsruimte: welke doelgroep(en) zit(ten) wanneer aan tafel met welke rol?
- Kaders: welke voorwaarden en hoe communiceert de gemeente deze?
- Communicatie: hoe bereikt de gemeente deze doelgroep(en)?
- Participatievorm: hoe kunt u uw inbreng leveren?
- Democratie: hoe gaat de gemeente om met waarden (als gelijkheid, transparantie)?
- Financiën: hoeveel geld besteedt de gemeente aan participatie?

De ervaring leert dat met name vaak onduidelijkheid bestaat over de invloed die deelnemers hebben in het proces. De verwachtingen hierover zijn vaak verschillend en de rollen kunnen tussentijds wisselen, als er een nieuwe fase in het traject aanbreekt. Om een goed beeld te schetsen welke mate van invloed er is (op basis van de Halderbergse participatietrap) en wat dit betekent voor u als deelnemer, maar ook voor de ambtelijke organisatie en het bestuur, is een overzicht gemaakt. Bij de keuze voor een bepaalde trede wordt een goede balans gezocht tussen wat de wens is en wat er (praktisch) mogelijk en haalbaar is.

Invloed van				
	de samenleving	de medewerker	het college	de raad
Trede: Informeren	... wordt op de hoogte gebracht van ontwikkelingen, beleid of werkzaamheden. Reactie is niet mogelijk.	... geeft inzicht en informatie over ontwikkelingen. Er is geen ruimte voor input of aanpassingen.	... voert zelfstandig beleid uit. De keuze om geen intensieve participatie toe te passen is gebaseerd op ambtelijk advies.	... ziet toe op de uitvoering van het college en kan ervaringen/informatie ophalen bij inwoners of hun achterban.
Trede: Raadplegen	... wordt uitgenodigd om te reageren op een voorstel vanuit de gemeente voor een bepaald thema.	... luistert met open houding naar de verschillende input en neemt deze zo goed als mogelijk mee in het vervolg.	... geeft opdracht om betrokkenen te raadplegen en legt verantwoording af wat met de input is gedaan.	... stelt vooraf kaders vast en ziet erop toe dat het proces goed verloopt. Nadruk ligt op het bewaken van het proces.
Trede: Advies vragen	... geeft advies op een onderwerp waar de gemeente om vraagt. Zij beoordeelt dit als een volwaardig advies.	... hecht veel waarde aan het gegeven advies en zoekt naar opties om het advies te verenigen met zijn/haar visie.	... stelt een agenda op, maar geeft daarin veel ruimte voor inbreng en discussie. Bij afwijking goed motiveren waarom.	... mag in discussie gaan met de adviesgevers. De raad kan afwijken van de gekozen route, mits een duidelijke motivatie daarvoor is.
Trede: Cocreatie	... wordt actief betrokken en neemt zitting in een werkgroep om een gezamenlijk besluit voor te bereiden.	... begeleidt het proces, bewaakt de kaders / randvoorwaarden en is helder over de (on)mogelijkheden.	... ziet inwoners als partner en laat het resultaat zwaar wegen. Daarnaast zijn zij ook scherp op hun collegeprogramma.	... geeft kaders mee en controleert deze. Zij nodigt inwoners uit voor deelname en weegt hun inbreng zwaar mee.

Stap 4. Betrekken van de samenleving

Vaak pas in deze stap benaderen we u om mee te denken of doen in het voorbereiden, maken of uitvoeren van beleid. We kunnen u op verschillende manieren benaderen, zoals via een artikel op de gemeentelijke pagina in de Halderbergse Bode, een bericht op een van de gemeentelijke social mediakanalen of een persoonlijke uitnodiging of brief. Of we staan in de wijk of op straat. Er zijn ook websites en apps waarop u kunt aangeven dat u over

projecten op de hoogte gehouden wil worden. Voorbeelden hiervan zijn de [mailservice van de overheid](#), <http://www.officielebekendmakingen.nl> en de app [Omgevingsalert](#).

Ook het middel dat we inzetten voor participatie is afhankelijk van de vraag en de situatie. We kunnen kiezen voor een bijeenkomst, maar ook voor een (digitale) enquête of voor het vormen van een werkgroep/klankbordgroep die op structurele basis meedenkt.

Voor u is het van belang om te weten wat we van u verwachten en welke rol en invloed u heeft. Participatie is namelijk niet hetzelfde als draagvlak. Een goed participatietraject kán leiden tot draagvlak, maar andersom betekent het niet automatisch dat 'geen draagvlak' inhoudt dat er geen zorgvuldig participatietraject is doorlopen.

Vindt u het spannend om in een groep uw mening te geven of bent u niet in de gelegenheid om aan te sluiten? U kunt altijd een mail sturen naar de desbetreffende ambtenaar met de vraag om schriftelijk een reactie te geven of om u op de hoogte te houden van het project. Vaak is dit geen probleem en nemen ze u graag mee in wat er is besproken.

Vindt u het lastig om met digitale middelen om te gaan en kunt u hierbij wat hulp gebruiken? Dan kunt u terecht in de Bibliotheek Oudenbosch. Hier is namelijk het [Informatiepunt Digitale Overheid](#). De medewerkers laten u graag zien waar u informatie kunt vinden en hoe het werkt. Het informatiepunt is gratis. U hoeft geen lid te zijn van de bibliotheek. Bezoek de bibliotheek of het Informatiepunt Digitale Overheid tijdens de reguliere openingstijden: maandag, woensdag en vrijdag van 14.00-17.30 uur of zaterdag van 10.00-12.30 uur.

Stap 5. Verslag maken van het proces en besluiten over de inhoud

Van iedere participatie maken we een kort verslag met de belangrijkste conclusies. Dit verslag zenden we vaak ook toe met de vraag of u zich kunt vinden in het verslag. U hoeft het niet eens te zijn met de planinhoud of inhoudelijke keuzes die gemaakt zijn, maar het is wel belangrijk dat u controleert of het proces en de gesprekken op een goede manier zijn weergegeven en of uw reactie ook goed is verwoord. In het verslag gebruiken we zo min mogelijk technisch taalgebruik of moeilijke, gedetailleerde informatie. De gemeente neemt hierna een besluit en weegt alle belangen (uit de participatie) af tegen het algemene belang.

Stap 6. Regelmatig evalueren en met trots voorbeelden delen

Na afloop van een participatietraject geven we uitvoering aan de besloten acties of werkzaamheden. Hier houdt de participatie vaak op. Toch kan het zijn dat we u nog eens vragen hoe u het contact met de gemeente hebt ervaren en wat we goed doen en eventueel beter kunnen doen in het vervolg. We doen dit met dezelfde mensen die meegedaan hebben in het participatieproces en zullen vooral focussen op het doorlopen proces. Door met elkaar

te evalueren en te delen, zorgen we ervoor dat we in de toekomst nog beter vorm kunnen geven aan onze participatie!

Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving

Als u een plan heeft om iets te bouwen of te ontwikkelen, schrijft de Omgevingswet voor om in dialoog te gaan met uw omgeving. Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning stellen we namelijk de vraag of participatie heeft plaatsgevonden, hoe dit is gebeurd en wat de uitkomst hiervan was. De manier waarop u dit doet, is vormvrij. Maar hoe pakt u dit nu het beste aan? Met wie moet u praten? Wat doet u met de resultaten? En wat doet de gemeente hiermee? Met dit stappenplan helpen we u een eindje op weg.

Bij alle plannen die u heeft, is het netjes om uw omgeving te informeren. Ook als u geen toestemming van de gemeente nodig hebt. Want stel, uw burens willen een aanbouw aan hun huis bouwen of hun bedrijf uitbreiden. Dan vindt u het toch ook fijn om dit vooraf te weten?!

Omgevingsdialoog

Het gesprek met de omgeving noemen we een *omgevingsdialoog*. In deze dialoog legt u uit wat uw plannen zijn en kunnen de mensen uit de omgeving aangeven of zij het eens zijn met uw plan en of zij nog wensen, belangen of bezwaren hebben. Dit zorgt vaak voor meer begrip en ook voor meer draagvlak voor uw plan. Het kan zijn dat u uw plan aanpast om er een beter plan van te maken en zo minder bezwaar te krijgen.

Op welke manier u deze dialoog aan gaat en met wie, hangt af van uw plan en de invloed die dit plan heeft op de omgeving. Er zijn verschillende mogelijkheden om de dialoog met de omgeving te voeren: u kunt dit schriftelijk doen (met een brief, mail of flyer) of mondeling door een gesprek (langs de deuren) of een informatiebijeenkomst.

De raad en/of het college neemt vervolgens een besluit over uw vergunningaanvraag. Zij kijken naar de regels, maar ook naar alle belangen. Als die voor de gemeente helder zijn, kan zij een beter besluit nemen. Houdt u deze dialoog niet (tijdig), dan weet zij niet wat er speelt en kunnen er veel bezwaren komen. Dit zorgt voor (onnodige) vertraging die u voor kunt zijn door een omgevingsdialoog te voeren.

Is een Omgevingsdialoog verplicht?

In de meeste gevallen is een omgevingsdialoog niet verplicht, maar de gemeente raadt dit wel sterk aan om te doen. In sommige gevallen is het voeren van een omgevingsdialoog wel

verplicht. Om dit te beoordelen, kijkt u in het *omgevingsplan*. In het omgevingsplan staan alle regels voor de fysieke leefomgeving. Denk aan regels voor het kappen van een boom, het aanleggen van een inrit, het verbouwen van een woning. Ook vindt u in het omgevingsplan in welke gevallen u mag afwijken van de regels.

Kan uw plan niet voldoen aan de regels uit het omgevingsplan én valt uw plan niet onder de gevallen waarin u mag afwijken, dan heet dit een buitenplanse afwijking van het omgevingsplan. Een omgevingsdialoog is dan verplicht! Houd u deze dialoog niet (tijdig), dan behandelt de gemeente uw aanvraag niet.

Stappenplan voor een Omgevingsdialoog in Halderberge

Stap 1. Bepaal uw omgeving

Voor het bepalen van uw omgeving, kijkt u naar drie verschillende onderdelen:

1) het type aanvrager (particulier of bedrijf), 2) de hoeveelheid activiteiten (één of meerdere) en de verandering voor de omgeving (visueel, geur, verkeer, gezondheid, etc). Grofweg maken we de volgende indeling naar grootte van de omgeving:

- Klein: meestal particulier, vaak maar één activiteit, verandering is vaak alleen visueel
- Middelgroot: particulier of bedrijf, meer activiteiten, effect op verkeer, bodem, zicht
- Groot: bedrijf, meer activiteiten, effect op geluid, geur, stof, visueel, gezondheid, etc

De 'omgeving' omvat vaak minimaal de naaste burens (aan vier zijden), maar kan mogelijk ook een hele straat zijn, als het om een ontsluitingsroute gaat.

Stap 2. Bepaal hoe u de dialoog aangaat

De grootte van uw omgeving heeft invloed op hoe u de dialoog aangaat. Bij een klein plan kunt u bijvoorbeeld langsgaan of een brief/mail sturen naar uw burens. Voor een middelgroot plan kunt u een folder maken of een keukentafelgesprek aangaan. De reikwijdte van uw omgeving is dan groter dan alleen de naastgelegen percelen. Bij grote plannen zijn een bijeenkomst, een keukentafelgesprek of een rondje op het erf goede vormen. Mocht u een folder willen verspreiden, vraag dan ook of mensen willen reageren. Als veel mensen niet reageren, is het misschien slim om nog langs de deur te gaan.

Denk bij het voeren aan de dialoog aan de volgende zaken:

- U legt uit wat uw plannen zijn;
- U biedt de omgeving de gelegenheid hierop te reageren;
- U gaat in op de reacties, geeft aan of u hier iets mee doet of niet en waarom;
- De omgeving mag aangeven of zij hier tevreden mee zijn;
- U kunt na de dialoog ook schriftelijke informatie aan de omgeving versturen.

Stap 3. Maak een verslag van de dialoog en stuur dit rond voor akkoord

Voor een klein plan is dit niet noodzakelijk en slaat u deze stap over.

Stuur het verslag rond naar iedereen waarmee u gesproken heeft voor akkoord. Met akkoord bedoelen we niet dat iedereen het eens moet zijn met uw plan, maar dat zij het eens zijn met hoe u de reacties op papier heeft gezet. Het is overigens dus niet zo dat partijen het altijd met elkaar eens hoeven zijn. Het gaat er om dat inzicht bestaat in de reacties van de omgeving op uw plan.

In het verslag moeten de volgende punten minstens terugkomen:

- Wanneer de dialoog heeft plaatsgevonden;
- Met wie de dialoog is gevoerd (eigenaar/gebruiker van welk object);
- Een samenvatting van wat door u en de omgeving gezegd is;
- Wat de uiteindelijke uitkomst van de dialoog was;
- Een ondertekening van het verslag door alle betrokkenen.

Let hierbij ook op de privacy van de deelnemers. In een verder proces komt niet alles op straat te liggen. Deelnemers mogen ook anoniem hun reactie geven. Dit kunt u als initiatiefnemer ook vooraf aan uw omgeving melden.

Stap 4. Pas uw plan – als u dat nodig vindt – aan

Het kan zijn dat u uw plan wilt aanpassen naar aanleiding van de dialoog met uw omgeving. Geef dit in het verslag aan, zodat de gemeente ziet wat u met de input van de omgevingsdialoog hebt gedaan. Dit is niet verplicht en u hoeft het plan niet aan te passen als u dat niet nodig vindt. Het aanpassen van uw plan aan de wensen van de omgeving kan wel raadzaam zijn om eventuele bezwaren in een later traject te voorkomen.

Stap 5. Dien uw aanvraag in

Bij uw aanvraag geeft u aan of u een omgevingsdialoog heeft gevoerd of niet. Als u een dialoog heeft gehouden, geeft u aan met wie en hoe u deze dialoog heeft gevoerd. U voegt dan het verslag als bijlage bij uw aanvraag. Ook kunt u eventuele schriftelijke reacties (anoniem) uit de omgeving toevoegen.

De gemeente gaat vervolgens naar uw aanvraag kijken en besluit a) uw aanvraag goed te keuren, b) dat er meer gedaan moet worden om een goed beeld te krijgen van uw plan en het draagvlak in de omgeving of c) dat het plan niet wenselijk is of niet past binnen de waarden en ambities van de gemeente.

Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven

Als inwoner heeft u wellicht vragen over bepaalde werkzaamheden in uw straat. Of u heeft een heel leuk idee voor het aanleggen van een speelveldje voor kinderen in uw wijk. Maar hoe weet u nu of uw idee haalbaar is? En hoe krijgt u antwoord op uw vragen? In onze gemeente kunt u op verschillende manieren contact leggen met de gemeente of haar partners. Hieronder doen we een aantal handreikingen die u verder helpen.

Ik zoek een ingang om in contact te komen over een vraag of initiatief

Voor iedere kern binnen de gemeente zijn twee contactpersonen aangesteld die de schakel vormen tussen de samenleving en de gemeente. Deze contactpersonen noemen we [ambassadeurs](#). De geluiden en initiatieven uit de kernen moeten ergens landen binnen onze organisatie en de ambassadeurs helpen daarbij. Ook bekijken ze óf en hoe ze u kunnen helpen met het realiseren van uw plan of initiatief.

Ik wil graag ...

Mijn vraag of idee over de leefbaarheid in mijn kern of wijk aankaarten

In Halderberge hebben we een aantal *Samenstichtingen* (in oprichting). Een Samenstichting bestaat uit een aantal leden die als gezamenlijk doel hebben om de leefbaarheid van hun kern of wijk te verbeteren. Met een Samenstichting kunt u als inwoner in gesprek als u graag een podium wilt voor uw idee of vragen heeft over bepaalde situaties in uw kern. De Samenstichtingen kunnen de gemeente adviseren over het bereiken van doelgroepen, de organisatie van participatie en wat er leeft in een bepaalde buurt of wijk. Ook kunnen zij een actieve rol vervullen in het uitnodigen van inwoners om hun inbreng te leveren.

Mijn vraag of idee over onderwerpen uit het sociaal domein aankaarten

Sinds 2021 kent de gemeente Halderberge een [Adviesraad Sociaal Domein](#). Deze groep inwoners denkt mee en levert inbreng bij onderwerpen die spelen in het sociaal domein. De vier hoofdthema's waar zij zich op richten, zijn: lichamelijk en geestelijk gezond, sociaal netwerk en meedoen, financieel gezond en opvoeden en opgroeien. Deze adviesraad geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeente en werkt met verschillende werkgroepen en vertegenwoordigers uit de samenleving.

Weten of mijn initiatief past binnen de visie van de gemeente

Als gemeente nodigen we iedereen uit om met goede plannen te komen om de leefomgeving mooier en beter te maken. In onze gemeentelijke [omgevingsvisie](#) laten we zien wat we belangrijk vinden in de omgeving waarin we wonen, werken en recreëren. Ook helpt deze visie ons om samen te blijven werken aan een aantrekkelijke gemeente en vooruit te kijken

naar ontwikkelingen waar we mee te maken (gaan) krijgen. Om een eerste indruk te krijgen hoe de gemeente tegenover uw initiatief, toetst u of uw initiatief past binnen de waarden in een bepaald gebied én of het bijdraagt aan de opgaven die in dat gebied spelen.

Mijn initiatief bij de gemeente indienen ter beoordeling

U kunt allerlei initiatieven met ons delen: voor bouwen, kappen, uitritten, ander gebruik, nieuwe woningbouw en herzien van het omgevingsplan etc. Maar ook uw initiatieven voor het herinrichten van een openbaar gebied of bijvoorbeeld een vraag over een kunstwerk kunt u indienen. Via het 'loket' voor [ruimtelijke en maatschappelijke initiatieven](#) geeft u kort en bondig aan waar uw initiatief over gaat. Controleer ook gelijk of u voldoet aan de [indieningsvereiste](#), zodat we uw initiatief direct in behandeling kunnen nemen.

Het indienen van een initiatief is bedoeld om de wenselijkheid en vervolgens de integrale haalbaarheid van uw plan te toetsen. De gemiddelde doorlooptijd is 12 weken. Het indienen van een initiatief is nog geen officiële vergunningaanvraag. Na een positieve beoordeling van uw initiatief kan vervolgens (zo nodig) een vergunningaanvraag worden gedaan.

Ik ken iemand met een goed idee en ik wil diegene graag in het zonnetje zetten

Sinds 2016 reiken we als gemeente zogenaamde *pluimen* uit aan particuliere (kleine) initiatieven die de sociale cohesie, veiligheid, maatschappelijke betrokkenheid of leefbaarheid in (een gedeelte van) de gemeente Halderberge ten goede komen. De pluim is een stukje waardering en hier zit een geldbedrag gekoppeld van € 250,-. De ambassadeurs adviseren over de toekenning van pluimen in de kern waar zij actief zijn. U kunt bij de ambassadeurs een initiatief(nemer) aandragen. Zij leggen het verzoek langs de spelregels en besluiten om het initiatief wel / niet voor te leggen aan het college voor een pluim.

Gebruiken van mijn inspreekrecht bij de gemeenteraad

Voor de openbare vergaderingen van de commissies kan iedere inwoner van Halderberge gebruik maken van het [inspreekrecht](#). Dit betekent dat u het woord mag voeren over een onderwerp (geagendeerd of niet-geagendeerd) dat de commissie aangaat. Deze reactie kan de raad gebruiken bij de advisering van de commissie en later bij het besluit van de raad. U krijgt als inspreker maximaal vijf minuten de tijd om achter een microfoon aan te geven wat u aan het hart gaat en na afloop kunnen de commissieleden vragen aan u stellen.

Een onderwerp op de agenda van de gemeenteraad zetten

Het burgerinitiatief maakt het voor u als initiatiefnemer mogelijk om onderwerpen op de agenda van de gemeenteraad te zetten door een minimum aantal handtekeningen te verzamelen. De [criteria waaraan dit initiatief aan moet voldoen](#) zijn vastgesteld door de

gemeenteraad in de Verordening op het burgerinitiatief en zijn ook vermeld op onze gemeentelijke website. Wanneer uw voorstel voldoet aan deze criteria, neemt de gemeenteraad het voorstel in behandeling en besluit hierover.

5. Handreiking voor het bestuur van Halderberge

Niet alleen inwoners en medewerkers van de gemeente hebben een rol in participatie. Ook het bestuur van Halderberge – het college van B&W en de gemeenteraad – levert een belangrijke bijdrage in dit traject. Zowel in het collegewerkprogramma als het raadsprogramma wordt veel waarde gehecht aan participatie. Bij de gemeenteraad bestond daarnaast de behoefte om een actieplan op te stellen, waarin de relatie tussen raad en inwoners centraal staat. Op 7 oktober 2021 is het [Actieplan Versterking Lokale Democratie](#) door de raad opgesteld en vastgesteld. In dit hoofdstuk refereren we vaker naar dit actieplan, maar we besteden ook aandacht aan het college van B&W.

Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk

Het eerste uitgangspunt gaat vooral over het maken van duidelijke afspraken en het uitvoeren van een helder proces, passend bij de opgave en de situatie. Hieronder is een globale procedure uitgewerkt en doen we handreikingen hoe u als college en raad invulling kunt geven aan de genoemde stappen.

Stappenplan werkwijze burgerparticipatie

Stap 1. Eerst bepalen of we participatie kunnen/mogen toepassen

Voordat we met een bepaald beleidsthema of onderwerp starten, moet ieder bestuursorgaan voor zijn eigen bevoegdheden beslissen of we participatie kunnen/mogen toepassen.

Wanneer de wet daartoe verplicht, passen we participatie altijd toe. Denk hierbij aan participatie bij het opstellen van een omgevingsvisie, een programma of omgevingsplan. Ook is de gemeente verplicht om inwoners, specifiek cliënten of hun vertegenwoordigers, te betrekken bij de onder andere uitvoering van de Wmo en Participatiewet. Het is onze ambitie om waar mogelijk ook zonder wettelijke grondslag participatie toe te passen. Toch is er een aantal gevallen waarin participatie met inwoners niet mogelijk is, namelijk als / voor:

- Kleine herzieningen in eerder vastgestelde voornemens om beleid te maken/wijzigen;
- Participatie door een wet(telijk voorschrift) is uitgesloten;
- Vaststelling van begroting, tarieven voor gemeentelijke dienstverlening/belastingen;
- Uitvoering zo snel moet dat participatie niet kan worden afgewacht;
- Sprake is van uitvoering van beleid vanuit de regio, de provincie of het Rijk, waarbij de gemeente Halderberge geen of nauwelijks beleidsruimte heeft;
- Het belang van participatie niet opweegt tegen het belang van de verantwoordelijkheid van de gemeente om kwetsbare groepen in de samenleving te beschermen.

Deze opsomming is niet limitatief. Er kan hierover altijd het gesprek worden aangegaan.

Stap 2. Vooraf stellen van randvoorwaarden

Aan het begin van een participatietraject beslist u als raad – als het onderwerp binnen uw bevoegdheid ligt – waarover het college met inwoners in discussie gaat (en waarover niet) en wat de inhoudelijke voorwaarden zijn waarmee we rekening moeten houden. Uw raad is dus aan zet om vooraf een goed beeld te schetsen van de verwachtingen en (on)mogelijkheden. Het is de kunst om niet bij voorbaat alles dicht te timmeren, maar wel voldoende ruimte te geven aan de samenleving om met ideeën en wensen te komen. Door duidelijke randvoorwaarden te stellen, is uw controlerende rol aan het eind van het traject ook gemakkelijker uit te voeren.

Stap 3. Invulling geven aan de inrichting van de participatie

Als college bent u opdrachtgever voor participatie. Gedurende het proces blijft u dan ook verantwoordelijk voor de gemaakte afspraken en de hieruit voortvloeiende resultaten. Het is raadzaam om de besluiten voor het wel of niet toepassen van participatie en de keuzes voor de inrichting van het proces transparant te maken, zodat deze duidelijk zijn voor iedereen. Om goed invulling te geven aan het proces, moeten de volgende zaken voorafgaand aan de uitvoering helder zijn:

- Doel: waarom passen we participatie toe?
- Beïnvloedingsruimte: welke doelgroep(en) zit(ten) wanneer aan tafel met welke rol?
- Kaders: welke randvoorwaarden zijn er en hoe communiceren we deze?
- Communicatie: hoe bereiken we onze doelgroep(en)?
- Participatievorm: hoe en wanneer leveren onze doelgroep(en) hun inbreng?
- Democratie: hoe borgen we democratische waarden (zoals gelijkheid, transparantie)?
- Financiën: hoeveel geld besteden we aan participatie?

De ervaring leert dat met name vaak onduidelijkheid bestaat over de invloed die deelnemers hebben in het proces. De verwachtingen hierover zijn vaak verschillend. Hier mag u extra aandacht aan besteden. Om een goed beeld te schetsen welke mate van invloed er is (op basis van de Halderbergse participatietrap) en wat dit betekent voor de deelnemers, de ambtelijke organisatie en het bestuur, is een overzicht gemaakt. Het is de kunst om hier een goede balans in te vinden in wat de wens is en wat er (praktisch) mogelijk en haalbaar is.

Invloed van				
	de samenleving	de medewerker	het college	de raad
Trede: Informeren	... wordt op de hoogte gebracht van ontwikkelingen, beleid of werkzaamheden. Reactie is niet mogelijk.	... geeft inzicht en informatie over ontwikkelingen. Er is geen ruimte voor input of aanpassingen.	... voert zelfstandig beleid uit. De keuze om geen intensieve participatie toe te passen is gebaseerd op ambtelijk advies.	... ziet toe op de uitvoering van het college en kan ervaringen/informatie ophalen bij inwoners of hun achterban.
Trede: Raadplegen	... wordt uitgenodigd om te reageren op een voorstel vanuit de gemeente voor een bepaald thema.	... luistert met open houding naar de verschillende input en neemt deze zo goed als mogelijk mee in het vervolg.	... geeft opdracht om betrokkenen te raadplegen en legt verantwoording af wat met de input is gedaan.	... stelt vooraf kaders vast en ziet erop toe dat het proces goed verloopt. Nadruk ligt op het bewaken van het proces.
Trede: Advies vragen	... geeft advies op een onderwerp waar de gemeente om vraagt. Zij beoordeelt dit als een volwaardig advies.	... hecht veel waarde aan het gegeven advies en zoekt naar opties om het advies te verenigen met zijn/haar visie.	... stelt een agenda op, maar geeft daarbinnen veel ruimte voor inbreng en discussie. Bij afwijking goed motiveren waarom.	... mag in discussie gaan met de adviesgevers. De raad kan afwijken van de gekozen route, mits een duidelijke motivatie daarvoor is.
Trede: Cocreatie	... wordt actief betrokken en neemt zitting in een werkgroep om een gezamenlijk besluit voor te bereiden.	... begeleidt het proces, bewaakt de kaders / randvoorwaarden en is helder over de (on)mogelijkheden.	... ziet inwoners als partner en laat het resultaat zwaar wegen. Daarnaast zijn zij ook scherp op hun collegeprogramma.	... geeft kaders mee en controleert deze. Zij nodigt inwoners uit voor deelname en weegt hun inbreng zwaar mee.

Stap 4. Betrekken van de samenleving

Tijdens de participatie vervult het college een representatieve rol. U bent op dat moment het 'gezicht van de gemeente' en het is aan u (of de portefeuillehouder) om publiekelijk te laten zien dat u als college gelooft in deze participatie en u externe partijen uitnodigt om deel te nemen om te komen tot nog beter beleid of uitvoering hiervan.

Om later te controleren of alle belangen gehoord zijn of dat bepaalde stakeholders goed betrokken zijn, vervult de raad vooraf en tijdens het participatietraject uw volksvertegenwoordigende rol. U stimuleert de samenleving om actief mee te doen of denken. Ook kunt u aanwezig zijn bij de participatie. Hierdoor is meer transparantie en inzicht dan alleen het verslag achteraf. In het [Actieplan Versterken Lokale Democratie](#) staan verschillende voorbeelden op welke manieren u dit kunt doen.

Stap 5. Verslag maken van het proces en besluiten over de inhoud

Uw raad staat voor het algemeen belang van de gemeente. Als raad controleert u het college of er aan de geschetste aanpak is voldaan, of alle belangen hierdoor goed in beeld zijn gebracht en of aan de door u (en door het college) gestelde randvoorwaarden voldaan is. Deze controle kunt u doen door een verslag te vragen aan het college. In dit verslag zijn ten minste de volgende zaken opgenomen:

- Een overzicht van de gevolgde participatieprocedure;
- Een weergave van de reacties die tijdens de participatie naar voren zijn gebracht;
- Een reactie met een motivatie waarom zienswijzen wel/niet/deels zijn overgenomen.

In principe gaan we er vanuit dat het voor iedereen helder is dat de gemeente het algemene belang afweegt tegenover het individuele belang en hier vervolgens een besluit over neemt. Ook voor dit besluit geldt dat de overwegingen helder en transparant moeten zijn, zonder al te veel technisch taalgebruik of moeilijke, gedetailleerde informatie.

Stap 6. Regelmatig evalueren en met trots voorbeelden delen

Het is goed om samen (met alle betrokkenen) te evalueren en te leren. Dat kan al tijdens de participatie, maar zeker ook aan het einde van een traject. Welke lessen kunnen we trekken uit het gelopen traject en wat gaan we hiermee doen? Wat ging goed en wat kan in de toekomst beter? Het is daarbij van belang om dezelfde mensen te betrekken die hebben meegedaan en vooral te focussen op het doorlopen proces. Door dit met elkaar te evalueren en te delen, zorgen we ervoor dat we in de toekomst nog beter vorm kunnen geven aan onze participatie. Ook is het waardevol om voorbeelden met trots te delen door u als college en als raad (gezamenlijk).

Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving

Om het politieke debat goed te voeren, is het van belang dat u als bestuur aansluiting zoekt bij de leefwereld van inwoners. Door actief inwoners op te zoeken en te luisteren naar wat zij willen en vinden, heeft u inzicht in zaken die spelen en kunt deze agenderen. Maar inwoners mogen u ook benaderen met een initiatief of hun visie. Het contact tussen het gemeentebestuur en de Halderbergse samenleving kan dus vanuit twee kanten komen. Hieronder is een aantal mogelijkheden summier uitgewerkt die u inwoners kunt meegeven om zelf actief mee te doen in de voorbereiding en besluitvorming.

Inspreken tijdens een commissievergadering

Voor de openbare vergaderingen van de commissies mag iedere inwoner van Halderberge gebruik maken van het [inspreekrecht](#). Dit betekent dat hij/zij het woord mag voeren over een onderwerp (geagendeerd of niet-geagendeerd) dat de commissie aangaat. Deze inspraakreactie kunt u gebruiken bij de advisering van de commissie en later bij de besluitvorming. Een inspreker krijgt maximaal vijf minuten om achter een microfoon aan te geven wat hem/haar aan het hart gaat en na afloop kunnen commissieleden vragen stellen.

Indienen van een burgerinitiatief

Het [burgerinitiatief](#) maakt het voor een initiatiefnemer mogelijk om onderwerpen op de agenda van de gemeenteraad te zetten door een minimum aantal handtekeningen te verzamelen. De criteria waar dit initiatief aan moet voldoen zijn vastgesteld door uw gemeenteraad in de [Verordening op het burgerinitiatief](#) en zijn de volgende:

- De initiatiefnemer woont in de gemeente Halderberge of heeft daar een belang
- De initiatiefnemer is 14 jaar of ouder
- Het verzoek bevat een omschrijving van het burgerinitiatief en een toelichting. Ook zijn de naam, het adres en de geboortedatum van de initiatiefnemer vermeld, gevolgd door een handtekening van hem/haar.
- Het voorstel wordt ondersteund door tenminste 50 initiatiefgerechtigden. Dat blijkt uit een handtekeningenlijst die mee is gestuurd met het voorstel. Initiatiefgerechtigden zijn inwoners van Halderberge of degenen die daar een belang hebben.
- Een burgerinitiatiefvoorstel mag niet gaan over:
  - een onderwerp dat niet behoort tot de bevoegdheid van de gemeenteraad;
  - een vraag over het gemeentelijk beleid;
  - een klacht in de zin van hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht over een gedraging van het gemeentebestuur;

- een bezwaar in de zin van hoofdstuk 7 van de Algemene wet bestuursrecht tegen een besluit van het gemeentebestuur;
- een onderwerp waarover minder dan 6 maanden voor de indiening van het burger-initiatiefvoorstel door de gemeenteraad een besluit is genomen

Beeldvormende bijeenkomsten

In het BOB-model staat de eerste B voor Beeldvorming. Hierbij gaat het om het verkrijgen van een goed inzicht in de situatie door de raad vragen te laten stellen aan elkaar, het college, de ambtenaren én andere (maatschappelijke) betrokkenen. Er wordt meer ingezet op de Beeldvorming door te experimenteren met verschillende vormen, zoals een rondetafelgesprek, een werkbezoek/excursie, etc. Bij een betere beeldvorming zal ook de O van oordeelsvorming en de B van besluitvorming effectiever kunnen gaan. Als raad en college is het zaak om maatwerk te bieden welke vorm van beeldvorming zich het beste leent voor een onderwerp. Evaluatie is van belang na toepassing van de Beeldvorming.

Uitdaagrecht / Right to Challenge

Het uitdaagrecht nog niet ingesteld in Halderberge, maar hier geven we in de toekomst vorm aan. Dit wordt gedaan door de Participatieverordening verder uit te laten werken door de gemeenteraad 2022 – 2026.

Via het Right to Challenge dagen inwoners hun gemeente uit om gemeentelijke taken (en budget) over te nemen om hun buurt te verbeteren. Het kabinet wil stimuleren dat gemeenten ruimte bieden aan lokale initiatieven. Een sterke lokale democratie heeft namelijk inwoners die actief betrokken zijn bij hun leefomgeving!

Right to Challenge is daarvoor een krachtig instrument, waarmee je als gemeente echt ruimte maakt voor inwoners die willen werken aan een betere samenleving. Hoe je dat precies aanpakt is maatwerk: elke gemeente kiest zelf óf en onder welke voorwaarden zij het Right to Challenge invoert.

Onderwerpen

Right to Challenge kan over van alles gaan: het onderhouden van het wijkplantsoen of buurtspeeltuin, een maaltijdservice waardoor ouderen langer in de wijk blijven wonen; het beheren van een sportveld, activiteiten voor eenzame buurtbewoners, etc.

Dit uitdaagrecht kan worden ingesteld voor alle taken (en voorzieningen) van de gemeente, uitgezonderd taken die exclusief voor de overheid zijn, zoals strafvervolgning of het werk van de hulpdiensten. Het is een optie om vooraf per taak of beleidsveld af te bakenen wat wel en juist niet kan worden uitgedaagd.

Kenmerken

Right to Challenge is voor alle mensen die kansen zien voor verbetering in hun buurt en zich hiervoor willen inzetten. Bij voorkeur zijn dat mensen die een band hebben met het gebied, die er samen de schouders onder willen zetten. In principe zijn drie kenmerken te noemen:

1. Het initiatief komt van inwoners
2. De wijk of buurt wordt er beter van
3. Het gaat om overnemen van een huidige taak waar de gemeente budget voor heeft

Bij een challenge nemen inwoners een of meer (delen van) huidige gemeentelijke taken over. Daarbij combineren zij soms meerdere taken en voegen er vaak ook zaken aan toe. De gemeente draagt dan het budget over dat vrijkomt doordat inwoners die (delen van) gemeentelijke taken uitvoeren.

Toch is het initiatief soms simpelweg efficiënter en/of goedkoper dan als de gemeente het doet. Financiële opbrengsten zijn voor Right to Challenge echter niet altijd de meest belangrijke afweging. Een challenge creëert ook 'maatschappelijke waarde'. Het is daarom goed om te bespreken:

- Of het (een beetje) meer geld mag kosten?
- Of het (een beetje) mag ingaan tegen het gemeentelijk beleid?
- Welke minimale eisen we willen stellen over kwaliteit en continuïteit?

Hoe hieraan te beginnen?

Belangrijkste punt vóór aanvang is dat zowel raad, college als organisatie achter het principe van Right to Challenge moeten staan en bereid zijn om zaken los te laten en te accepteren dat dingen anders gaan lopen dan gebruikelijk. Vervolgens kun je als gemeente bij het uitdaagrecht kiezen voor een grootste aanpak of juist klein beginnen en dan uitbouwen. De volgende vragen helpen om hier meer vorm aan te geven:

- Is Right to Challenge een vaste nieuwe werkwijze of een experiment?
- Wil je zoveel mogelijk vooraf doordenken, of kies je een ontwikkelgerichte aanpak? De ervaring leert dat je het niet helemaal van tevoren kunt uitlijnen, dus wacht niet te lang met beginnen
- Wil je de challenge eerst beperken tot specifieke taken, of staan alle taken ervoor open? In het laatste geval zie je vanzelf welke taken inwoners willen challengen.
- Wil je werken vanuit een vooraf al doortimmerd kader van Right to Challenge? Er zijn namelijk al veel verschillende kaders in omloop. De meeste gemeenten werken vanuit een globaal kader, met als (minimale) eisen een rechtsvorm, geen winstoogmerk, betrokkenheid en draagvlak van de buurt / maatschappelijke waarde.

Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven

Het Halderbergse bestuur vindt participatie heel belangrijk en wil graag “ja, mits” tegen initiatiefnemers zeggen. Toch valt dit in de praktijk niet altijd mee en is de neiging om vast te houden aan het bestaande. De Omgevingswet vraagt hier echter wel om en is het voor iedereen een experiment hoe zaken gaan uitvallen en wanneer we los kunnen laten / anderen uitnodigen. In het [Actieplan Versterken Lokale Democratie](#) staat de ambitie beschreven om meer los te laten bij o.a. experimenten. Hoe dit te doen en welke keuzes we hiervoor kunnen maken op gebied van participatie, leest u hieronder.

Loslaten kan op verschillende manieren, maar is vaak wel spannend. Vaak noemen we loslaten in één adem met ‘vertrouwen’. Maar vertrouwen is niet het tegenovergestelde van regels. Goede afspraken, kaders en regels helpen om tot goede resultaten te komen en ook tot vertrouwen. Dit bereik je niet met alles dichttimmeren, omdat er dan altijd wel een regel is die een idee of initiatief in de weg zit. Het is een zoektocht naar hoeveel regels er nodig zijn om dingen mogelijk te maken én om aan vertrouwen te bouwen.

Er verandert onder de nieuwe wet weinig aan de besluitvorming; het hoogste orgaan in de gemeente maakt onder de Omgevingswet nog steeds de afwegingen. Wel zijn er vragen waar u in een vroeg stadium antwoord op mag geven. Bijvoorbeeld op welke manier uw raad wil toetsen of aan optimale participatie is gedaan? Op welke thema’s u initiatiefnemers wil uitnodigen? En kiest u voor open normen en maatwerk? Door dit soort vragen te beantwoorden, bouwt u ook aan vertrouwen in uzelf als raad.

Ter overweging...

Om goed samen te werken aan initiatieven, is het belangrijk om elkaar de juiste kaders en verantwoordelijkheden mee te geven. Voor medewerkers is het belangrijk om zich neutraal op te stellen en minder vanuit hun expertise te redeneren. Dit houdt in dat zij zonder oordeel kunnen luisteren naar alle stemmen die aanwezig zijn in de groep. Hiervoor is het wel van belang dat vooraf heldere kaders en afspraken worden gemaakt, zodat medewerkers ook los kunnen gaan laten. Maar met alleen kaders en afspraken komen we er niet. Deze kaders en afspraken moeten ook nageleefd worden. Het is daarom extra van belang om na te denken wat wenselijk en haalbaar is en wat nodig is om vast te blijven houden aan deze kaders.

Loslaten / uitnodigen binnen de kaderstellende en beleidsvoorbereidende rol

Binnen de kaderstellende (raad) en beleidsvoorbereidende (college) rol kunt u als bestuur meer loslaten / uitnodigen door te bepalen welk(e) maatschappelijk effect(en) u nastreeft, zonder uitspraken te doen over hoe dit precies moet gebeuren en wat de precieze uitkomst moet zijn. De invulling laat u over aan de samenleving, samen met de ambtelijke organisatie. U kunt hierin wel richting geven door heldere voorwaarden te stellen of kaders te schetsen.

Loslaten / uitnodigen binnen de volksvertegenwoordigende rol

Raadsleden vertegenwoordigen de inwoners van een gemeente. Deze vertegenwoordiging is steeds belangrijker, omdat de hoeveelheid taken en verantwoordelijkheden van de gemeente toeneemt. In het verlengde daarvan verandert ook de relatie tussen de steeds mondiger en beter opgeleide inwoner en het gemeentebestuur. Verwachtingen van inwoners over de kwaliteit van de gemeentelijke organisatie nemen toe. Zij zijn kritischer op geleverde prestaties. De vraag hoe wij als gemeente Halderberge onze processen zodanig kunnen inrichten dat we tegemoet komen aan de verwachtingen en behoeften van onze inwoners, is al grotendeels beantwoord in het [Actieplan Versterken Lokale Democratie](#).

Ambitie uit dit actieplan is dat de raad graag samen wil werken met de Halderbergse gemeenschap aan maatschappelijke opgaven die ingrijpen in de levenssfeer van inwoners. U wil graag in gesprek met inwoners, ondernemers, organisaties en het onderwijs om vervolgens punten uit deze gesprekken in een politiek debat te bediscussiëren en hierover te besluiten. In het actieplan zijn verschillende vormen genoemd waarop u met inwoners in gesprek kunt gaan, maar u kunt ook beter gebruik maken van bestaande organen en organisaties binnen de gemeente en hen uitnodigen om hun visie op zaken te geven. Een voorbeeld hiervan zijn de Samenstichtingen.

Samenstichtingen

In Halderberge hebben we een aantal *Samenstichtingen* (in oprichting). Een Samenstichting bestaat uit een aantal leden die als gezamenlijk doel hebben om de leefbaarheid van hun kern of wijk te verbeteren. Met een Samenstichting kunnen inwoners in gesprek als ze graag een podium willen voor hun idee of als ze vragen hebben over bepaalde situaties in hun kern. Samenstichtingen streven naar representativiteit, maar zij kunnen geen rechten/inspraak van inwoners overnemen of in rechten van inwoners treden. De Samenstichtingen staan in nauw contact met de gemeente en zitten vaak ook aan tafel met de ambtelijke organisatie. Bij deze Samenstichtingen zit veel kennis over hun kern of wijk waar u op een goede manier gebruik van kan maken. Zij dienen als klankbord of zorgen voor meer beeldvorming tijdens een proces, zonder daarbij een politieke kleur te laten zien.

Ook kunt u inwoners wijzen op de verschillende mogelijkheden die er zijn om meer inspraak te hebben in het politieke proces, zoals het [inspreken tijdens een commissievergadering](#) of het [indienen van een burgerinitiatief](#) (zie ook [speerpunt 2](#)). Op deze manier laat u het initiatief wat meer bij de inwoner en geeft u vertrouwen aan hen dat zij ook zelfstandig genoeg zijn om hun visie te geven. U gaat vervolgens met deze visie en inzichten het politieke debat met elkaar aan en besluit gemotiveerd over zaken.

In uw vertegenwoordigende rol mag u steeds meer op zoek gaan naar samenspraak met initiatiefnemers. Initiatiefnemers vertegenwoordigen vaak een groep inwoners uit een gemeenschap, zeker bij de grotere, meeromvattende initiatieven met effect op grotere groepen inwoners. Daarmee voelen zij een zekere legitimiteit om namens die groep te spreken. U kunt zich richten op de vraag of het initiatief zelf als zodanig voldoende democratisch gelegitimeerd is en of op deze wijze recht gedaan wordt aan de belangen van de samenleving als geheel. Maar van u mag ook worden verwacht dat u nagaat in hoeverre de legitimiteit van initiatieven is geborgd.

Loslaten / uitnodigen binnen de uitvoerende rol

Het college kan in haar uitvoerende rol ook zaken loslaten. Dit kan u doen door bijvoorbeeld wijkbudgetten ter beschikking te stellen en zo initiatieven van inwoners te ondersteunen die bijdragen aan de beleidsdoelen. Op deze manier ligt de uitvoering niet bij de ambtelijke organisatie of (geijkte) ketenpartners, maar bij inwoners zelf. Met wijkbudgetten wordt dit eigen initiatief van inwoners gestimuleerd.

Loslaten / uitnodigen binnen de controlerende rol

Uw raad heeft in relatie tot de Omgevingswet en participatie nog een bijzondere rol. Zo kunt u categorieën van gevallen aanwijzen waarbij participatie verplicht is voordat een vergunning wordt aangevraagd (Omgevingswet, artikel 16.55 lid 7). Het is de initiatiefnemer die (enige vorm van) participatie moet organiseren, voorafgaand aan het indienen van een aanvraag om van het omgevingsplan af te wijken. Los van de context van de Omgevingswet is een omgevingsdialoog in beginsel niet meer of minder dan een fatsoensnorm. Zo voorkom je dat de burens met een aanvraag worden geconfronteerd via een publicatie bij een vergunningaanvraag. Zo kunnen aanvragen die geen omgevingsdialoog bevatten buiten behandeling worden gesteld.

Participatie is in principe geen verplichting onder de Omgevingswet en daarmee ook geen grond om een vergunning te weigeren. Tenzij u als raad aangeeft dat bij bepaalde gevallen participatie wel noodzakelijk is. Wanneer participatie niet verplicht is, kan in een aanvraag

worden vermeld dat er niet aan participatie is gedaan en is er dus geen informatie over participatie beschikbaar. Door het verplicht te stellen zal bij vergunningaanvragen meer informatie over participatie aanwezig zijn. Zo is het beter mogelijk voor het college en (wanneer de raad adviesrecht heeft) de gemeenteraad een integrale belangenafweging te maken.

Als u bij de beoordeling van het indiende initiatief van mening bent dat belangen (beter) hadden moeten worden opgehaald dan verzoekt u de initiatiefnemer om alsnog een participatieproces te doorlopen en een uitgebreide besluitvormingsprocedure (artikel 16.65 lid 4 Omgevingswet) te organiseren.

Om los te laten / uitnodigend te zijn, zult u moeten nadenken over de vraag hoe u publieke meerwaarde wil wegen en waarderen. In dit verband speelt ook de vraag hoe uw raad het college controleert op de ruimte (mogelijkheden, medewerking) die zij geeft aan initiatiefnemers. Dat vereist nieuwe vormen van samenspraak tussen volksvertegenwoordiging en initiatiefnemers, al is het maar uit de praktijk zelf te vernemen hoe deze ruimte wordt ervaren.

Loslaten / uitnodigen binnen de reflecterende rol

Gebaseerd op de [essay Uitnodigend besturen](#) (Arwin van Buuren)

Uw raad mag – naast de bovenstaande klassieke rollen – ook nadenken over een andere rol die relevant wordt gelet op de verschuiving die plaatsvindt in de wijze waarop de overheid stuurt. De reflecterende rol die hierbij past heeft betrekking op de relatie tussen overheidssturing en zelfsturing. Deze relatie verschilt per domein, opgave, omgeving en doelgroep. Voor deze rol is aanwezigheid van uw raad in de haarvaten van de samenleving een essentiële randvoorwaarde. Cruciaal is echter dat u uw eigen buurt en wijk kent, weet welke energie daar (niet) aanwezig is en hoe die zich verhoudt tot wat de gemeente van plan is. Zo kunt u beoordelen of er grote, onaanvaardbare verschillen ontstaan tussen verschillende gebieden, of dat de balans niet doorslaat in sommige domeinen.

6. Uitvoeringsprogramma

In deze visie geven we aan wat we op gebied van overheids- en burgerparticipatie willen nastreven en hoe we daar praktisch nu invulling aan geven. In lijn met onze kernwaarden 'blijven leren' en 'flexibel' is het logisch om ook een uitvoeringsprogramma te maken, waarin we uitleggen waar we de komende jaren aan willen werken en waar we in willen groeien. Net als de voorgaande hoofdstukken is hier de indeling gemaakt naar de drie uitgangspunten en de doelgroepen 'samenleving', 'ambtelijke organisatie' en 'bestuur'.

Uitgangspunt 1: Duidelijke afspraken en maatwerk

Halderbergse samenleving	
Actie 1	<p>Proactief bij inwoners ophalen over welke thema's zij graag willen meepraten of -doen</p> <p>Als gemeente hebben we al vrij snel een beeld van welke thema's of onderwerpen we inwoners kunnen en willen betrekken. Toch blijkt dat niet ieder onderwerp onze inwoners aanspreekt. We willen daarom graag horen van inwoners welke onderwerpen zij interessant en waardevol vinden om over mee te praten. Dit doen we via een poll op onze website, een vraag op onze sociale mediakanalen en een stukje in de Halderbergse Bode.</p>
Actie 2	<p>Evaluatie, ervaringen en tips ophalen na afloop van een participatietraject</p> <p>Vaak houden we binnen het gemeentehuis een evaluatie wat er goed ging in een project en wat er beter kan. Voor ons als gemeente is het ook heel waardevol om te horen wat inwoners van de aanpak vonden en of zij verbeterpunten voor ons hebben. Dit geven we vorm volgens het principe van Waarderend Vernieuwen. We gaan aan de slag met het maken van een opzet voor deze korte evaluatie(vragenlijst) en passen dit toe in de praktijk. Dit draag ook bij aan de invulling van de Motie Verbeteren Participatie en Communicatie.</p>

Ambtelijke organisatie van Halderberge	
Actie 1	<p>Experiment: inwoners ook vooraf mee laten denken over randvoorwaarden</p> <p>Normaliter gaan we als gemeente pas naar buiten als we zelf de randvoorwaarden en uitgangspunten helder hebben. Sommige projecten lenen zich ervoor om eens te experimenteren om al eerder in het proces (dus bij het bepalen van de randvoorwaarden) inwoners te betrekken om mee te denken. Deze inwoners vervullen later in het proces ook een ambassadeursrol om andere mensen te enthousiasmeren en stimuleren om over een bepaald onderwerp mee te denken. Per jaar kiezen we 4 projecten/onderwerpen uit, waar we deze opzet gaan uitproberen.</p>

Actie 2	<p>Opstellen en vormgeven van overzichten en hulpmiddelen/formats voor participatie</p> <p>Participatie moet vooral leuk zijn, maar het is ook van belang dat we zaken netjes documenteren en dat we keuzes helder motiveren. In deze nota benoemen we al een format voor het participatieplan, evenals een inleiding over participatie in een presentatie en een stappenplan. We gaan aan de slag om deze formats en overzichten verder uit te werken en vorm te geven, zodat deze makkelijk hanteerbaar zijn en ondersteunend is aan de werkzaamheden rondom participatie. Hierbij hebben we ook aandacht voor de Motie Actieplan Versterken Lokale Democratie – Jongeren om bij raadsvoorstellen aan te geven (indien van toepassing) of en hoe jongeren zijn betrokken bij een ontwikkeling/proces.</p>
Actie 3	<p>Gezamenlijke, interdisciplinaire evaluatiemomenten en delen van ervaringen</p> <p>Meestal evalueren we een individueel project met de betrokken ambtenaren. Hieruit leren we al veel, maar het is nog waardevoller om ook van anderen te leren en ideeën op te doen. Daarom organiseren we zes keer per jaar een bijeenkomst waarin verschillende vakgebieden hun ervaringen delen op gebied van participatie. Deze projecten en ervaringen schrijven we op in een inspiratieboekje, dat we telkens updaten en uitbreiden met de nieuwste ervaringen (zowel positief als negatief).</p>

Halderbergs bestuur

Actie 1	<p>Glossy over ervaringen met participatie vanuit raad, college en samenleving</p> <p>Zowel raads- als collegeleden vinden participatie heel belangrijk. Daarnaast stelt de raad zichzelf als doel om meer zichtbaar te zijn en de oren in het veld te luister te leggen. Jaarlijks maken we een glossy waar college- en raadsleden input voor aanleveren, in samenwerking met inwoners. Op deze manier ontstaat een mooi naslagwerk wat er jaarrond zoal aan participatie is gedaan en wat de ervaringen zijn. Door zowel de samenleving als het college en de raad uit te lichten, ontstaat er een mooi gemêleerd beeld en werken we indirect ook aan participatie. Dit draag ook bij aan de invulling van de Motie Verbeteren Participatie en Communicatie.</p>
Actie 2	<p>Halfjaarlijkse evaluatie met college, raad en MT over lopende projecten</p> <p>Als gemeentelijke organisatie zijn zowel het college, de raad en de ambtelijke organisatie verantwoordelijk voor het goed neerzetten van participatie. Ons doel is ook om hierin nog beter bedreven te raken en onszelf hierin nog verder te ontwikkelen. Door deze drie groepen ieder half jaar samen om tafel te laten gaan, kunnen we waardering, verbeter- en aandachtspunten aan elkaar meegeven. Dit werkt tegelijkertijd ook goed voor het opbouwen van een onderlinge en enigszins informele relatie, zodat in het vervolg makkelijker contact kan worden gelegd.</p>

Uitgangspunt 2: Betrekken van de omgeving

Halderbergse samenleving	
Actie 1	<p>Ondersteunend materiaal ontwikkelen voor omgevingsdialoog (in voorproces)</p> <p>Op onze gemeentelijke website staat een globale omschrijving van de omgevingsdialoog en de stappen die inwoners kunnen doorlopen. Omdat de omgevingsdialoog onder de Omgevingswet nog belangrijker wordt, is het zaak om dit verder uit te werken in een visueel stappenplan of infographic. Ook een informerende flyer voor belanghebbenden die door een initiatiefnemer benaderd worden, kan helpen bij het houden van een omgevingsdialoog. Wij zijn als gemeente hier niet verantwoordelijk voor, maar faciliteren hier wel in door bijvoorbeeld formats te ontwikkelen die initiatiefnemers kunnen gebruiken.</p>
Actie 2	<p>Animatie / filmpje met uitleg over het belang en de insteek van een omgevingsdialoog</p> <p>Aanvullend op de eerste actie hierboven maken we ook een filmpje of animatie over het belang en de insteek van een omgevingsdialoog. Voor mensen werkt vaak iets visueels een stuk fijner dan een tekst die mensen moeten lezen. Dit beeldmateriaal kan ook een initiatiefnemer gebruiken ter ondersteuning van zijn/haar verhaal.</p>

Ambtelijke organisatie van Halderberge	
Actie 1	<p>Betrokkenheidsprofielen uitsplitsen naar kern/wijk en beter betrekken in de praktijk</p> <p>Onderzoeksbureau Citisens voert al twee jaar op rij een Burgerpeiling uit en ook ons Digipanel loopt langs deze weg. Vanuit Citisens zijn betrokkenheidsprofielen opgesteld en toegewezen aan onze gemeente. Om nog een beter beeld te krijgen wie onze inwoners zijn en hoe zij benaderd willen worden, laten we de betrokkenheidsprofielen verder uitdiepen tot kern/wijkniveau. Op deze manier kunnen we nog beter inspelen op de behoeften van deze mensen en kan vanuit communicatie/participatie passen we onze aanpak hierop aan.</p>
Actie 2	<p>Boekje met Halderbergse participatiemethoden met uitleg, tips en voorbeelden</p> <p>Er is in 2019 een mooi boekje gemaakt van Halderbergse voorbeelden op het gebied van participatie. Hierin zijn tips, werkwijzen en uitleg gegeven bij verschillende projecten die met participatie tot stand zijn gekomen. Dit boekje is echter niet breed verspreid en de inhoud is wellicht op sommige punten achterhaald. Dit neemt niet weg dat met dit boekje er een mooie basis ligt om op voort te bouwen en dit als inspiratiegids weg te zetten. Deze gids verspreiden we vier keer per jaar digitaal. Aan collega's doen we de oproep om hier input voor aan te leveren. Zo blijft participatie levend en lerend we als organisatie continu bij door voorbeelden, tips, mooie ervaringen en verbeterpunten.</p>

Actie 3	<p>Klantgerichte dienstverlening met oog op de (instrumenten onder de) Omgevingswet</p> <p>De ambtelijke organisatie draagt het gedachtegoed van de Omgevingswet op verschillende manieren uit. Dit doen we bijvoorbeeld door het blijven uitdragen van de omgevingsvisie, met daarin de waarden en opgaven voor verschillende gebieden binnen onze gemeente. Maar ook door het belang van het voorproces te schetsen bij bijvoorbeeld complexere initiatieven. Vanwege de termijn van 8 weken bij een vergunningaanvraag is het niet haalbaar om complexe aanvragen te vergunnen en is het voorproces (het indienen van een initiatief) zeer wenselijk en noodzakelijk. We wijzen hier initiatiefnemers op. Ook wijzen we initiatiefnemers op hun eigen verantwoordelijkheden en wat we als gemeente van hen verwachten. Het is belangrijk om hier als organisatie eenduidig in te zijn, ondanks dat dit altijd een stukje maatwerk blijft. Met elkaar zoeken we naar een goede balans tussen faciliteren en loslaten.</p>
----------------	--

Halderbergs bestuur	
Actie 1	<p>Experimenteren met wijkbudgetten en/of Right to Challenge</p> <p>Het uitdaagrecht / Right to Challenge is een instrument dat onder de Omgevingswet steeds meer aandacht krijgt. Inwoners mogen op bepaalde onderwerpen de gemeente uitdagen om het zelf beter te doen. De (formele) voorwaarden en invulling van Right to Challenge stellen we verder vast in de Participatieverordening. Dit neemt niet weg dat we al we kunnen gaan experimenteren met Right to Challenge of wijkbudgetten. Op deze manieren leren we al doende met het fenomeen en komen we er samen achter wat wel of niet werkt voor onze inwoners en onze organisatie.</p>
Actie 2	<p>Bezoeken van raad en college aan bepaalde (doel)groepen in de samenleving</p> <p>In het Actieplan Versterken Lokale Democratie is aangegeven dat het wenselijk is om meer contact te hebben met verschillende groepen in de Halderbergse samenleving. Het blijkt ook dat inwoners nog (te) weinig naar het gemeentehuis gaan of via een ander kanaal op onze lijn komen om met ons in gesprek te gaan. Vandaar dat in het Actieplan een actieve houding is beschreven waarmee we ook naar inwoners toegaan. Dit vullen we in door naar scholen of verenigingen te gaan en hier wat te vertellen over de Halderbergse politiek en het reilen en zeilen binnen een gemeente. Ook organiseren we bijvoorbeeld debatwedstrijden of andere activiteiten om met inwoners in gesprek te gaan en naar hen toe te komen.</p>
Actie 3	<p>Beter inzetten op de B van Beeldvorming uit het BOB-model</p> <p>Er wordt meer ingezet op de Beeldvorming door te experimenteren met verschillende vormen, zoals een rondetafelgesprek, een werkbezoek/excursie, etc. Voor raad en college is het zaak om maatwerk te bieden welke vorm van beeldvorming zich het beste leent voor een onderwerp. Evaluatie is van belang na toepassing van de Beeldvorming.</p>

Uitgangspunt 3: Samenwerken aan initiatieven

Halderbergse samenleving	
Actie 1	<p>Zaken over participatie beter uitlichten op onze gemeentelijke website</p> <p>Als gemeente zijn wij heel blij met initiatiefnemers en onze Samenstichtingen. Initiatiefnemers met leuke, vernieuwende of veelbelovende ideeën belonen wij een aantal keer per jaar met een pluim. We zijn hier erg trots op en deze berichten verschijnen ook in de krant, maar op onze gemeentewebsite besteden we hier nog geen aandacht aan. Zowel de Samenstichtingen met een convenant en de pluimwinnaars krijgen een plek op onze website, zodat inwoners zien met wie we werken en waar we trots op zijn.</p>
Actie 2	<p>Flyer / doorstroomschema met mogelijkheden als een initiatiefnemer iets wil</p> <p>Heb je als inwoners een vraag? Of wil je juist een leuk initiatief starten in jouw buurt? Er zijn verschillende manieren om met de gemeente en/of jouw omgeving in contact te komen. Nu zijn deze manieren vooral versnipperd weergegeven. Vandaar dat we voorstellen om één flyer / schema te maken waarin je direct kan zien waar je met jouw vraag of idee terecht kunt. De inhoud baseren we op de informatie uit dit participatiebeleid.</p>

Ambtelijke organisatie van Halderberge	
Actie 1	<p>Ambassadeurs houden een paar keer per jaar een presentatie en inloopspreekuur</p> <p>Onze ambassadeurs zijn met name gericht op de verbinding tussen inwoners en onze organisatie. Het droombeeld is dat in de toekomst alle medewerkers van de gemeente ook ambassadeur zijn. Om medewerkers kennis te laten met het ambassadeurschap geven de ambassadeurs een paar keer een presentatie bij de verschillende teams en organiseren ze een inloopspreekuur voor collega's. Hier kunnen medewerkers met vragen / opmerkingen / tips terecht en maken ze eens nader kennis met het ambassadeurschap.</p>
Actie 2	<p>Jaarlijks een prijsvraag uitschrijven voor 'het beste idee van Halderberge'</p> <p>Om aandacht te vragen voor de omgevingsvisie schreven we in 2021 een prijsvraag uit richting inwoners om met 'het beste idee' te komen. Hier is door zo'n veertig inwoners op gereageerd en de ideeën liepen enorm uiteen. Als gemeentelijke organisatie verzamelden we de ideeën en keken naar welke ideeën we met inwoners samen gaan oppakken. Inwoners kiezen het beste idee uit een top 5 (die door de gemeente is samengesteld) en hiermee gaan we met de initiatiefnemer aan de slag. Door dit jaarlijks te doen en er een prijs tegenover te stellen, komen inwoners in actie en werken we samen aan mooie initiatieven.</p>

Actie 3	<p>Organiseren van ontmoetingen tussen verschillende Samenstichtingen</p> <p>De Samenstichtingen binnen onze gemeente zijn allemaal bezig om de leefbaarheid te verhogen. Iedere Samenstichting doet dit op zijn eigen manier, passend bij de kern of wijk waarin hij actief is. Door met enige regelmaat een samenkomst te organiseren voor alle Samenstichtingen kunnen zij ervaringen uitwisselen en netwerken. Wanneer hier behoefte aan is, kijken we naar de mogelijkheden om ook een gastspreker uit te nodigen om een bepaald onderwerp wat meer uit te diepen.</p>
----------------	--

Halderbergs bestuur	
Actie 1	<p>Benaderen van stakeholders om ze uit te nodigen bij beeldvormende bijeenkomsten</p> <p>Voor de raad – maar ook voor het college – kan het heel waardevol zijn om meer in te zetten op beeldvorming. Dit hoeft niet alleen maar tijdens georganiseerde participatiemomenten, omdat we binnen de gemeente ook de mogelijkheid hebben om in te spreken. Dit is nu best formeel en hier wordt nog niet veel gebruik van gemaakt. Door stakeholders actief te benaderen en te vragen of zij wat willen komen vertellen tijdens een beeldvormende raadsvergadering, verlagen we de drempel voor hen. Hierbij kun je ook denken aan het betrekken van de Samenstichtingen of andere georganiseerde groepen binnen onze Halderbergse samenleving.</p>
Actie 2	<p>Experiment: wat vaker loslaten en samen ervaringen opdoen wat goed gaat/beter kan</p> <p>“We zijn betrekkelijk consequent. We vinden dat we gezond moeten eten en meer bewegen. We beloven het onszelf dat we dat gaan doen. Maar het valt nog niet mee om ons gedrag aan te passen. Al het lekkers lonkt en er zijn genoeg smoesjes, ‘het regent, dus vandaag geen ommetje’. Herkenbaar? Raadsleden vinden participatie echt belangrijk en vinden ook dat ze “ja, mits” tegen initiatiefnemers moeten zeggen. Ze beloven te gaan loslaten, maar in de praktijk valt het niet mee. Wat als het misgaat, als er ongewenste plannen komen die ze niet kunnen tegenhouden, als inwoners tegen zijn? Dus is de neiging sterk om vast te houden” (Pascale Georgopoulou in de VNG Raadsledennieuws-brief van januari 2021). Toch vraagt de Omgevingswet hier wel om en het is voor iedereen een experiment hoe zaken gaan uitvallen wanneer we gaan loslaten. Het experimenteren (met vallen en opstaan) zetten we vaker in om met elkaar te leren wat wel en niet werkt op het gebied van loslaten. Onder deze noemer kijken we ook naar het eventueel aanwijzen van gevallen waarin we participatie verplicht stellen.</p>

Kosten en urenraming 2022

Om uitvoering te geven aan dit programma om overheids- en burgerparticipatie verder te ontwikkelen, is budget en uren nodig. Hieronder is een inschatting gemaakt voor de kosten en de uren die nodig zijn.

Kosten

De kosten voor de uitvoering zijn met name gericht op vormgeving en uitwerking van beeldmateriaal (met andere woorden: communicatie). Communicatie en participatie zijn bijna onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een heldere communicatie over participatie helpt enorm en een goede communicatie binnen jouw participatie ook. Vandaar dat we hier budget voor beschikbaar stellen, evenals voor het uitvoeren van initiatieven door inwoners zelf (samen met onze gemeente). Budget is uitgesplitst naar incidentele en structurele kosten.

Onderwerp	Incidenteel	Structureel
Vormgeven en uitwerken van beeldmateriaal	€ 7.500	
Uitwerken en toepassen betrokkenheidsprofielen Citisens	€ 2.500	€ 4.000
Wijkbudgetten / Right to Challenge		€ 10.000
Uitvoeringsbudget jaarlijkse prijsvraag		€ 2.500
Samenkomst Samenstichtingen (met gastspreker)		€ 2.500
Totaal	€ 10.000	€ 19.000

Urenraming uitvoering werkzaamheden overheids- en burgerparticipatiebeleid

De hieronder weergegeven uren zijn puur bedoeld ter uitvoering van dit beleid. Reguliere werkzaamheden op gebied van communicatie en participatie zijn hier niet in meegenomen.

Functie	Uren per week
Medewerker overheids- en burgerparticipatie	12 uur
Ambassadeurs	4 uur
Afdeling communicatie	2 uur
Medewerkers gemeente	1 uur
Managementteam	1 uur
College	1 uur
Raad	1 uur